

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IX kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM-10-58-20

Druk nr 1417

Warszawa, 19 lipca 2021 r.

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałek,

na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

- o ratyfikacji Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białorusi o zabezpieczeniu społecznym, podpisanej w Warszawie dnia 13 lutego 2019 r.

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej.

Jednocześnie informuję, że do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych zostali upoważnieni Minister Rodziny i Polityki Społecznej oraz Minister Spraw Zagranicznych.

Z poważaniem,

Mateusz Morawiecki

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

U S T A W A

z dnia

**o ratyfikacji Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białorusi
o zabezpieczeniu społecznym, podpisanej w Warszawie dnia 13 lutego 2019 r.**

Art. 1. Wyraża się zgodę na dokonanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ratyfikacji Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białorusi o zabezpieczeniu społecznym, podpisanej w Warszawie dnia 13 lutego 2019 r.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej
PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

Dnia 13 lutego 2019 r. w Warszawie została podpisana Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białorusi o zabezpieczeniu społecznym, w następującym brzmieniu:

Po zaznajomieniu się z powyższą Umową, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- została ona uznana za słuszną zarówno w całości, jak i każde z postanowień w niej zawartych,
- jest przyjęta, ratyfikowana i potwierdzona,
- będzie niezmiennie zachowywana.

Na dowód czego został wydany akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Andrzej Duda

PREZES RADY MINISTRÓW

Mateusz Morawiecki

UZASADNIENIE

1. Potrzeba i cel związania Rzeczypospolitej Polskiej Umową

Związanie Rzeczypospolitej Polskiej (RP) Umową o zabezpieczeniu społecznym z Republiką Białorusi (RB) ma na celu spełnienie społecznych oczekiwań w tym zakresie, rozwiązanie istotnych problemów obywateli RP i RB wynikających z braku takiej Umowy, jak również stworzenie lepszych warunków dla rozwoju polsko-białoruskiej współpracy gospodarczej.

Prawo do zabezpieczenia społecznego należy do podstawowych praw człowieka. Realizacji tego prawa służą przede wszystkim krajowe (wewnętrzne) systemy zabezpieczenia społecznego poszczególnych państw. Jednakże nie zawsze są one w stanie zapewnić pełną ochronę ubezpieczeniową, szczególnie w odniesieniu do osób zmieniających w czasie swojej aktywności zawodowej miejsce zatrudnienia lub zamieszkania. Dlatego też standardem jest zawieranie przez państwa, dwustronnych lub wielostronnych, umów międzynarodowych o zabezpieczeniu społecznym, które tworzą podstawy koordynacji systemów funkcjonujących w tych państwach, zapewniając tym samym skuteczną ochronę swoim obywatelom.

Podstawy prawne dające gwarancję, że zmiana miejsca zatrudnienia lub zamieszkania nie wpłynie negatywnie na sytuację obywatela w zakresie zabezpieczenia społecznego, pozytywnie oddziałują na budowę zaufania do państwa oraz przyczyniają się do większej aktywności w zakresie poszukiwania zatrudnienia poza jego granicami. Gwarancje takiej ochrony już mają polscy obywatele podejmujący zatrudnienie lub przemieszczający się na terytoria państw członkowskich Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Konfederacji Szwajcarskiej, a także państw, z którymi łączą RP dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym. Jednakże gwarancji tych nadal pozbawionych jest wielu polskich obywateli zamieszkałych lub podejmujących zatrudnienie poza granicami naszego państwa, w tym zamieszkałych lub zatrudnionych na terytorium RB. Pozbawiona tych gwarancji jest także pewna część polskich obywateli, którzy przesiedlili się z RB do RP.

Wraz ze zmianami politycznymi w RP, w 1989 r. nastąpił zasadniczy zwrot polityki wobec Polonii, emigracji i Polaków za granicą. Wśród tej grupy osób szczególnym zainteresowaniem zostali objęci Polacy żyjący za wschodnią granicą, z obszarów byłego ZSRR. Świadczy o tym wpływająca do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki

Spółecznej korespondencja w sprawie uregulowania stosunków w zakresie zabezpieczenia społecznego z państwami powstałymi po rozpadzie byłego ZSRR. Zarówno osoby bezpośrednio zainteresowane tą kwestią, jak też instytucje i urzędy występujące w imieniu tych osób, wskazują na pilną potrzebę rozwiązania problemów dotyczących osób posiadających okresy ubezpieczenia przebyte na terytorium byłego ZSRR, a zamieszkałych w RP, przez zawarcie stosownych dwustronnych umów o zabezpieczeniu społecznym.

Wobec powyższego Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zawarcie umów o zabezpieczeniu społecznym z państwami powstałymi po rozpadzie byłego ZSRR uznało za priorytet w obszarze negocjowania tego typu umów. Działania w tym zakresie podjęto już w odniesieniu do Ukrainy¹⁾ oraz Republiki Mołdawii²⁾. Uznano za celowe ich podjęcie także w odniesieniu do RB. Wprawdzie trudno precyzyjnie określić liczbę polskich obywateli, których problem braku ochrony ubezpieczeniowej w relacjach RP – RB dotyczy, to niewątpliwie grupa osób zainteresowana związaniem się polsko-białoruską Umową o zabezpieczeniu społecznym istnieje. Wśród tych osób (obywateli Polski) można wyróżnić dwie grupy, tj.: osoby zamieszkałe w RP posiadające status repatrianta oraz osoby zamieszkałe w RP i nieposiadające takiego statusu. Każda z tych grup wskazuje na pewne negatywne dla nich skutki wynikające z braku polsko-białoruskiej Umowy o zabezpieczeniu społecznym.

Osoby posiadające status repatrianta domagały się podjęcia określonych działań w sprawie zawarcia polsko-białoruskiej Umowy, zwracając uwagę na dwie szczególnie dla nich istotne kwestie, a mianowicie to, że:

- do ustalenia wysokości polskiego świadczenia przyznawanego z uwzględnieniem okresów zatrudnienia przebytych w RB (często wykonywanego w warunkach szczególnych) nie jest brane pod uwagę wynagrodzenie osiągnięte za tę pracę w RB. W efekcie osoby te zazwyczaj w RP uprawnione są do świadczeń wypłacanych w wysokościach minimalnych³⁾,

---

¹⁾ Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o zabezpieczeniu społecznym, sporządzona w Kijowie dnia 18 maja 2012 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 1373). Umowa weszła w życie z dniem 1 stycznia 2014 r.

²⁾ Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Mołdawii o ubezpieczeniu społecznym, podpisana w Warszawie dnia 9 września 2013 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1460). Umowa weszła w życie 1 grudnia 2014 r.

³⁾ Według danych Departamentu Obywatelstwa i Repatriacji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w latach 2001–2018 liczba wydanych przez polskie placówki dyplomatyczne na Białorusi wiz repatriacyjnych

- członkowie rodzin repatriantów nie mają prawa do korzystania z postanowień art. 6 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych⁴⁾, czyli okres zatrudnienia na Białorusi nie może być im zaliczony na prawo do polskich świadczeń emerytalno-rentowych. W efekcie członkowie rodzin repatriantów (niejednokrotnie osoby starsze) mają trudności ze spełnieniem warunków wymaganych dla uzyskania prawa do polskiego świadczenia bądź spełnienie tych warunków jest wręcz niemożliwe⁵⁾.

Natomiast osoby, które osiedliły się w RP poza procedurą repatriacji⁶⁾, domagały się zawarcia polsko-białoruskiej Umowy przede wszystkim z uwagi na brak możliwości sumowania polskich i białoruskich okresów ubezpieczenia, w celu nabycia prawa do świadczeń długoterminowych (emerytur i rent).

Rozważając związanie RP Umową o zabezpieczeniu społecznym z RB, należy podkreślić zalety związania się taką umową nie tylko w dziedzinie społecznej, ale także w dziedzinie gospodarczej. Zawarcie polsko-białoruskiej Umowy o zabezpieczeniu społecznym byłoby dodatkowym argumentem za poszukiwaniem przez białoruskich pracowników zatrudnienia w RP, co sprzyjałoby uzupełnianiu pojawiających się niedoborów na polskim rynku pracy i stanowiłoby zachętę do podejmowania legalnej pracy, objętej ubezpieczeniami społecznymi. Dodatkowo wzrasta zainteresowanie białoruskich przedsiębiorców indywidualnych i osób fizycznych otwarciem działalności gospodarczej w RP. Uregulowania umowne w zakresie zabezpieczenia społecznego mogą więc stać się dla Białorusinów dodatkową zachętą do inwestowania w RP. Wprawdzie nie należy oczekiwać znaczących inwestycji ze Strony białoruskiej, jednak

---

to: w roku 2001 – 140, w roku 2002 – 127, w roku 2003 – 43, w roku 2004 – 39, w roku 2005 – 30, w roku 2006 – 25, w roku 2007 – 18, w roku 2008 – 13, w roku 2009 – 5, w roku 2010 – 8, w roku 2011 – 18, w roku 2012 – 14, w roku 2013 – 14, w roku 2014 – 18, w roku 2015 – 29, w roku 2016 – 38, w roku 2017 – 57, w roku 2018 – 47. Łącznie w latach 2001–2018 wydano 683 wizy w celu repatriacji, przy czym liczba wydanych w danym roku wiz repatriacyjnych nie musi być tożsama z liczbą osób przybyłych do RP, gdyż ze względu na roczny termin ważności wizy repatriacyjnej przyjazd do RP nie zawsze następuje w roku jej wydania. Dane za okres sprzed roku 2001 nie są znane.

⁴⁾ Dz. U. z 2020 r. poz. 53, z późn. zm.

⁵⁾ Według danych Departamentu Obywatelstwa i Repatriacji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, w latach 2001–2018, polskie placówki dyplomatyczne na Białorusi wydały 9 wiz w celu przesiedlenia się dla małżonków repatriantów niebędących polskiego pochodzenia. Dane za okres sprzed roku 2001 nie są znane.

⁶⁾ Według danych Urzędu ds. Cudzoziemców liczba obywateli Białorusi, którzy posiadają ważne karty pobytu (stan na 1.07.2019 r.) wg rodzaju zezwolenia to: 16 258 – pobyt stały, 570 – pobyt rezydenta długoterminowego UE, 6021 – pobyt czasowy, 34 – prawo pobytu członka rodziny obywatela UE, 9 – prawo stałego pobytu członka rodziny obywatela UE, 3 – pobyt tolerowany, 88 – status uchodźcy, 1 – azyl, 8 – ochrona uzupełniająca, 48 – pobyt ze względów humanitarnych. Łącznie 23 040 obywateli RB.

dla osób fizycznych i przedsiębiorców (szczególnie młodych) jest to pozytywna przesłanka do rozpoczęcia działalności w naszym kraju. Dodatkowo Umowa pozytywnie wpisywałaby się w dwustronne postanowienia już obowiązujące w stosunkach gospodarczych między RP a RB⁷⁾.

Związanie RP Umową o zabezpieczeniu społecznym z RB wydaje się uzasadnione także ze względu na realizację polskiej polityki migracyjnej zakładającej liberalizację zasad dostępu do polskiego rynku pracy dla cudzoziemców, w szczególności z obszaru postradzieckiego. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej na podstawie uchwały nr 2 Zespołu ds. Migracji z dnia 15 października 2007 r. otrzymało formalny mandat do kontaktów z państwami z obszaru postradzieckiego. Zgodnie z § 3 uchwały Zespół ds. Migracji (organ doradczy Prezesa Rady Ministrów) zaleca wprowadzanie stopniowych ułatwień w dostępie do polskiego rynku pracy dla obywateli państw postradzieckich, w tym obywateli RB. Działaniom tym powinno towarzyszyć podjęcie współpracy, która będzie skupiała się na zapewnieniu bezpiecznego charakteru międzynarodowego przemieszczania się osób przez m.in. zwalczanie wykorzystywania pracowników migrujących. Związanie się Umową o zabezpieczeniu społecznym między RP a RB stanowiłoby dopełnienie działań z zakresu migracji zarobkowych i zapewniłoby obywatelom RB zatrudnionym w RP podstawy prawne ochrony ich praw z zakresu zabezpieczenia społecznego, co ma istotne znaczenie, w sytuacji gdy zainteresowanie obywateli RB podjęciem pracy w RP rośnie, a polscy pracodawcy także wykazują zainteresowanie ich zatrudnianiem m.in. ze względu na bliskość geograficzną i kulturową⁸⁾.

---

⁷⁾ W polsko-białoruskich relacjach obowiązuje szereg umów i porozumień regulujących stosunki gospodarcze, w tym m.in. umowy: o unikaniu podwójnego opodatkowania (z 18.11.1992 r.), o wzajemnym popieraniu i ochronie inwestycji (z 24.04.1992 r.), o współpracy w dziedzinie turystyki (z 1995 r.).

⁸⁾ Według danych zgromadzonych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej obywatele Republiki Białorusi są jedną z największych grup cudzoziemców pracujących w RP na podstawie zezwolenia na pracę. Biorąc pod uwagę lata 2008–2019, obywatele RB znajdowali się wśród pięciu najliczniej reprezentowanych krajów pochodzenia imigrantów podejmujących pracę w Polsce na podstawie zezwoleń na pracę. We wskazanych latach liczba zezwoleń na pracę wydanych obywatelom RB oraz udział procentowy w całkowitej liczbie wydanych zezwoleń (wartości w nawiasach) przedstawiał się następująco: 2008 r. – 1325 (7,3%), 2009 r. – 1669 (5,7%), 2010 r. – 1937 (5,3%), 2011 r. – 1725 (4,2%), 2012 r. – 1949 (5,0%), 2013 r. – 2004 (5,1%), 2014 r. – 1834 (4,2%), 2015 – 2037 (3,1%), 2016 r. – 4830 (3,8%), 2017 r. – 10 518 (4,5%), 2018 – 19 233 zezwoleń na pracę (5,6%), a w 2019 r. Białorusinom wydano 27 130 zezwoleń na pracę.

Obywatele RB, oprócz pracy wykonywanej na podstawie zezwoleń, mogą podejmować pracę w RP na zasadach uproszczonych, czyli mogą pracować w okresie 6 miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy bez zezwolenia na pracę – na podstawie, zarejestrowanego w powiatowym urzędzie pracy, oświadczenia podmiotu powierzającego pracę danemu cudzoziemcowi. Liczba oświadczeń dla

Związanie Polski Umową o zabezpieczeniu społecznym z RB wpisywałoby się także w program „Partnerstwo Wschodnie”⁹⁾. Program ten w założeniach polskiego rządu, w dłuższej perspektywie, ma przygotować objęte nim państwa, czyli także RB, do akcesji. Uwzględniając ten cel, należy pamiętać, że ewentualne przyszłe członkostwo RB w Unii Europejskiej spowoduje obowiązkowe stosowanie przez władze i instytucje tego państwa wspólnotowych zasad koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, obecnie określonych w rozporządzeniach nr 883/2004¹⁰⁾ oraz nr 987/2009¹¹⁾. Rozporządzenia te wywołują bezpośrednie skutki prawne, bez potrzeby transpozycji ze strony ustawodawcy krajowego i mają moc obowiązującą bezpośrednio dla obywateli, którzy mogą się powoływać na nie przed sądem krajowym. Dotychczasowe doświadczenia RP wskazują, że wcześniejsza (przedakcesyjna) koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego, w ramach umów dwustronnych, jest niezmiernie korzystna dla obu stron takiej umowy. Stwarza ona szansę nie tylko wybrania optymalnych rozwiązań współpracy w omawianej dziedzinie, ale także tworzy techniczne i organizacyjne warunki do przyszłego bezkolizyjnego stosowania przepisów unijnych w stosunkach dwustronnych. W tym kontekście zawarcie polsko-białoruskiej Umowy pozwoliłoby także na przygotowanie się polskich i białoruskich instytucji zabezpieczenia społecznego do wzajemnej współpracy w dziedzinie koordynacji

---

obywateli RB i ich udział wśród wszystkich zarejestrowanych oświadczeń (wartości w nawiasach) wyglądał następująco: 2008 r. – 12 606 (8,0%), 2009 r. – 4860 (2,6%), 2010 r. – 3623 (2,0%), 2011 r. – 4370 (1,8%), 2012 r. – 7636 (3,1%), 2013 r. – 5194 (2,2%), 2014 r. – 4017 (1,0%), 2015 r. – 5599 (1,2%), 2016 r. – 23 400 (1,8%), 2017 r. – 58 046 (3,18%). Od stycznia 2018 r. obowiązuje nowy typ oświadczenia – oświadczenie o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi. W 2018 r. do ewidencji oświadczeń zostało wpisanych 62 805 oświadczeń dla obywateli Białorusi, natomiast w 2019 r. wpisano ich 66 045.

Liczba obywateli RB pracujących w RP systematycznie wzrasta. Potwierdza to rosnąca liczba obywateli RB zgłaszanych do ubezpieczeń emerytalno-rentowych w RP. Wyniosła ona, w latach 2010–2019, kolejno: 2010 r. – 4927 osób, 2011 r. – 5512 osób, 2012 r. – 6035 osób, 2013 r. – 6387 osób, 2014 r. – 13 012 osób, 2015 r. – 15 214 osób, 2016 r. – 14 351 osób, 2017 r. – 24 013 osób, 2018 r. – 34 143 osoby, 2019 – 42 797 osób. Najwięcej obywateli Białorusi pracowało dla podmiotów prowadzących działalność w następujących sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności: działalność w zakresie usług administracyjnych i działalność wspierająca (głównie agencje pracy tymczasowej), budownictwo, transport i gospodarka magazynowa, przetwórstwo przemysłowe.

⁹⁾ „Partnerstwo Wschodnie” – to program określający wymiar wschodni polityki Unii Europejskiej w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Projekt został zapoczątkowany działaniami dyplomacji polskiej, wspieranymi przez Szwecję. Projekt zatwierdzono 20 marca 2009 r. w czasie szczytu szefów państw i rządów Unii Europejskiej w Brukseli, a oficjalnie zainaugurowano 7 maja 2009 r. podczas szczytu w Pradze. Projekt zakłada zacieśnienie współpracy z Białorusią, Ukrainą, Republiką Mołdowy, Gruzją, Azerbejdżanem i Armenią.

¹⁰⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z 29.04.2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 200 z 05.06.2004, str. 1).

¹¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16.09.2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 284 z 30.10.2009, str. 1–42).

systemów zabezpieczenia społecznego – na zasadach obowiązujących w Unii Europejskiej.

Uwzględniając powyższe, związanie RP Umową o zabezpieczeniu społecznym z RB należy uznać za celowe ze względu na: spełnienie społecznych oczekiwań w tym zakresie, tj. rozwiązanie istotnych problemów obywateli RP i RB wynikających z braku takiej Umowy, dopełnienie działań podjętych przez RP z zakresu migracji zarobkowych oraz realizację programu *Partnerstwo Wschodnie*, jak również stworzenie lepszych warunków dla rozwoju polsko-białoruskiej współpracy gospodarczej.

2. Dotychczasowy stan prawny

Między RP a RB nie ma kompleksowych regulacji prawnych w dziedzinie zabezpieczenia społecznego. Do roku 1991 Strona polska współpracowała z Międzypaństwowym Funduszem Rentowym w Moskwie, który obejmował swoim działaniem całe terytorium byłego ZSRR, w tym terytorium obecnej RB. Na podstawie porozumienia zawartego w dniu 16 lutego 1960 r. między Ministrem Zabezpieczenia Społecznego RSFR a Ministrem Pracy i Opieki Społecznej PRL realizowany był transfer świadczeń emerytalnych i rentowych przyznanych przed wyjazdem na stałe do drugiego państwa. Transfer odbywał się za pośrednictwem Międzypaństwowego Funduszu Rentowego w Moskwie oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Po rozpadzie ZSRR w 1991 r. transfer świadczeń do RP został wstrzymany, a świadczenia przekazywane z RP nie były wypłacane osobom zamieszkałym w państwach byłego ZSRR. W celu zapewnienia zabezpieczenia materialnego osobom uprawnionym do świadczeń radzieckich, zamieszkałym w RP, oraz osobom uprawnionym do świadczeń polskich, zamieszkałym na terytorium byłego ZSRR, ówczesne Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej nawiązało współpracę z odpowiednimi ministerstwami państw powstałych po rozpadzie ZSRR, które przejęły, w drodze sukcesji, zobowiązania wynikające z zawartego w 1960 r. polsko-radzieckiego porozumienia.

Wobec powyższego Zakład Ubezpieczeń Społecznych, za zgodą Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, nawiązał bezpośrednią współpracę z instytucją ubezpieczeniową RB. W efekcie w dniu 11 września 1992 r. zostało podpisane *Porozumienie między Zakładem Ubezpieczeń Społecznych a Funduszem Rentowym Republiki Białorusi o wzajemnym przekazywaniu świadczeń emerytalno-rentowych dla osób uprawnionych*

*zamieszkałych w Rzeczypospolitej Polskiej oraz Republice Białorusi*¹²⁾. Porozumienie weszło w życie z dniem podpisania.

Zgodnie z trybem określonym w Porozumieniu z dnia 11 września 1992 r. wzajemnemu przekazywaniu podlegają wszystkie świadczenia emerytalno-rentowe przyznane na podstawie wewnętrznych przepisów obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej i w Republice Białorusi.¹³⁾ Transfer świadczeń następuje w przypadkach, gdy osoby uprawnione do polskich świadczeń na stałe zamieszkują w RB i gdy osoby uprawnione do świadczeń białoruskich na stałe zamieszkują w RP. Transfer obejmuje świadczenia, które podlegały wypłacie przed rozpadem byłego ZSRR.

Z uwagi na to, że nie ma żadnych polsko-białoruskich postanowień regulujących pozostałe zagadnienia z zakresu zabezpieczenia społecznego, powstaje wiele niekorzystnych, dla obywateli obu Stron, zjawisk. Szczególnie dotkliwy jest:

- brak regulacji prawnych dotyczących transferu świadczeń osobom, które przesiedliły się na terytorium drugiego państwa po rozpadzie byłego ZSRR. W obowiązującym stanie prawnym świadczenia emerytalne i rentowe przysługujące z tytułu podlegania wyłącznie polskiemu systemowi zabezpieczenia społecznego, przyznane osobom zamieszkałym za granicą, są wypłacane – na ich wniosek – osobie przez nich upoważnionej do odbioru, zamieszkałej w kraju, lub na rachunek bankowy emeryta lub rencisty w kraju. To oznacza, że osoby zamieszkałe na terytorium RB, które uzyskały prawo do polskich emerytur lub rent po rozpadzie byłego ZSRR, nie mogą ich otrzymywać w miejscu swego zamieszkania w RB, gdyż polskie ustawodawstwo w takim przypadku przewiduje wypłatę tych świadczeń tylko w RP. Świadczenia przyznane przez instytucję białoruską, w przypadku przeniesienia miejsca zamieszkania z RB do RP także nie są wypłacane,
- brak możliwości uzyskania prawa do świadczeń emerytalno-rentowych przez osoby, które przesiedliły się z RB do RP. Zgodnie z białoruskim ustawodawstwem osoby te, nawet w przypadku spełniania warunków wymaganych przez ustawodawstwo wewnętrzne, nie uzyskują prawa do świadczeń, z uwagi na fakt zamieszkiwania poza granicami RB,

---

¹²⁾ Tekst niepublikowany.

¹³⁾ Obecnie Zakład Ubezpieczeń Społecznych przekazuje świadczenia emerytalno-rentowe 2 osobom zamieszkałym w RB, a instytucja białoruska 17 osobom zamieszkałym w RP. Świadczenia są wypłacane kwartalnie.

- brak możliwości uwzględnienia na prawo do świadczeń emerytalnych i rentowych okresów ubezpieczenia przebytych na terytorium drugiej Strony, co oznacza że, ustalając prawo do tych świadczeń, instytucja każdego z państw bierze pod uwagę jedynie okresy ubezpieczenia przebyte zgodnie z ustawodawstwem tego państwa. W efekcie osoby zainteresowane często nie mogą uzyskać prawa do świadczeń emerytalno-rentowych, ani przy zastosowaniu wyłącznie polskich (lub białoruskich) wewnętrznych przepisów ubezpieczeniowych, ani przy zastosowaniu, wobec braku Umowy, zasady sumowania okresów ubezpieczenia, stanowiącej standard w tego typu umowach.

Należy zwrócić uwagę, że mimo braku między RP a RB kompleksowych uregulowań w zakresie zabezpieczenia społecznego polskie ustawodawstwo, tj. wyżej powołana ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, pozwala osobom, które powróciły do kraju po dniu 22 lipca 1944 r. i zostały uznane za repatriantów, uwzględniać okresy zatrudnienia za granicą na prawo i wysokość polskich świadczeń emerytalno-rentowych. Zaliczenie tych okresów na prawo do polskiej emerytury lub renty jest możliwe, pod warunkiem że osoba zainteresowana:

- została uznana za repatrianta (art. 6 ust. 1 pkt 9 powołanej ustawy),
- z tytułu pracy za granicą nie jest wypłacane świadczenie rentowe z instytucji zagranicznej inne niż renta z ubezpieczenia dodatkowego (art. 9 powołanej ustawy).

W efekcie powyższej regulacji osobie posiadającej status repatrianta, na prawo do polskiej emerytury lub renty, zaliczane są okresy zatrudnienia przebyte w RB. Jeżeli w myśl polskich przepisów jest to okres ubezpieczenia (zatrudnienia) wystarczający do przyznania świadczenia, to wnioskodawca, np. po ukończeniu wieku emerytalnego, uzyskuje prawo do polskiej emerytury, mimo że niejednokrotnie nigdy w RP nie pracował.

3. Projektowany stan prawny

Przedstawiona Umowa odpowiada standardom międzynarodowym w dziedzinie zabezpieczenia społecznego. Została ona oparta na podstawowych zasadach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, tj.:

- *zasadzie równego traktowania* – zgodnie z którą osoby, do których stosują się postanowienia Umowy, podlegają obowiązkom i korzystają z praw wynikających z ustawodawstwa drugiej Umawiającej się Strony na tych samych warunkach co obywatele tej Umawiającej się Strony (art. 4 Umowy),
- *zasadzie zachowania praw nabytych (eksportu świadczeń)* – zgodnie z którą świadczenia pieniężne nabyte na podstawie ustawodawstwa jednej Umawiającej się Strony nie mogą być zmniejszane, zawieszane, uchylane ani wstrzymywane z tego powodu, że osoba uprawniona do tych świadczeń ma miejsce zamieszkania na terytorium drugiej Umawiającej się Strony. Fakt zamieszkiwania w drugim państwie nie ma negatywnego wpływu na prawo i wysokość wypłacanych świadczeń (art. 5 Umowy), przy czym z obowiązku transferu świadczeń, po Stronie polskiej, wyłączono zasiłki dla bezrobotnych oraz świadczenia przyznawane w szczególnym trybie i w drodze wyjątku¹⁴⁾ (art. 5 ust. 2 pkt 1 Umowy),
- *zasadzie sumowania okresów ubezpieczenia* – zgodnie z którą następuje sumowanie okresów ubezpieczenia przebytych pod działaniem polskiego i białoruskiego ustawodawstwa, które w myśl tego ustawodawstwa wymagane są do nabycia lub zachowania prawa do świadczeń z zabezpieczenia społecznego, a także do obliczania wymiaru tych świadczeń (art. 9 ust. 1, art. 10 ust. 1, art. 11 Umowy).

W myśl Umowy będzie ona miała zastosowanie do wszystkich osób, które podlegają lub podlegały ustawodawstwu jednej lub obu Umawiających się Stron oraz osób, których prawa wynikają z praw osób, które podlegają lub podlegały ustawodawstwu jednej lub obu Umawiających się Stron (art. 3 Umowy). Oznacza to, że Umowa nie będzie miała charakteru umowy obywatelskiej, a zatem uzyskanie na jej podstawie prawa do świadczeń nie będzie uzależnione od posiadania polskiego lub białoruskiego obywatelstwa przez daną osobę, lecz od podlegania ustawodawstwu jednej z Umawiających się Stron.

Umowa przewiduje, że jej zakresem przedmiotowym (art. 2 Umowy) zostaną objęte świadczenia pieniężne z tytułu: utraty zatrudnienia (zasiłki dla bezrobotnych), choroby i macierzyństwa (zasiłki chorobowe, macierzyńskie), starości (emerytury), niezdolności do pracy (renty), wypadków przy pracy i chorób zawodowych (renty, odszkodowania,

---

¹⁴⁾ Dotyczy świadczeń, o których mowa w art. 82 i art. 83 ustawy z dnia 17 grudnia 1999 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz w art. 55 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2020 r. poz. 174 i 782).

świadczenia z tytułu czasowej niezdolności do pracy), śmierci (renty rodzinne, zasiłki pogrzebowe).

Umowa zawiera także regulacje merytoryczne odnoszące się do poszczególnych dziedzin zabezpieczenia społecznego, które zostały objęte zakresem przedmiotowym Umowy.

Są to uregulowania dotyczące:

- *ustawodawstwa właściwego (art. 6–8 Umowy)*

Zgodnie z art. 6 Umowy osoby, do których zastosowanie będą miały postanowienia Umowy, będą podlegały ustawodawstwu tego państwa, na terytorium którego wykonują pracę. Zasadą jest więc obowiązywanie, w odniesieniu do danego zatrudnienia lub prowadzonej działalności na własny rachunek, ustawodawstwa państwa miejsca wykonywania pracy lub prowadzenia działalności.

Umowa przewiduje także pewne wyjątki od powyższej zasady. Wynikają one głównie z charakteru lub specyfiki wykonywanej pracy (zawodu) i powszechnie występują w tego typu umowach dwustronnych, jak też w przepisach unijnych. Do wyjątków zaliczamy m.in. postanowienia art. 7 ust. 1 Umowy, zgodnie z którym pracownik polski, który zostanie oddelegowany przez swego pracodawcę do pracy na terytorium RB, w zakresie zabezpieczenia społecznego, nadal, przez okres 24 miesiące, będzie podlegał przepisom polskim. Artykuł ten pozwala więc na pozostawienie pracownika w dotychczas mającym do niego zastosowanie systemie zabezpieczenia społecznego, bez konieczności zmiany systemu na czas delegowania pracownika. Umożliwia on także przedłużenie okresu delegowania, bez dokonywania zmiany systemu zabezpieczenia społecznego na czas delegowania pracownika, o okres 36 miesięcy. Oznacza to, że maksymalny okres delegowania pracownika, na zasadach określonych w art. 7 ust. 1 Umowy, wynosi 60 miesięcy (5 lat). Przepis ten daje możliwość zachowania przynależności pracownika delegowanego do systemu ubezpieczeń społecznych państwa, w którym jego przedsiębiorstwo macierzyste prowadzi działalność (państwa wysyłającego). Celem tej regulacji jest unikanie ewentualnych komplikacji natury administracyjnej, jakie mogą rodzić zarówno dla pracodawców, jak i instytucji ubezpieczeniowych, częste zmiany w podleganiu pracowników systemom ubezpieczeń społecznych, z drugiej zaś strony działanie na rzecz rozwoju wzajemnej współpracy

gospodarczej, przez ułatwienie podejmowania decyzji o nowych inwestycjach na terytorium drugiej Umawiającej się Strony.

Kolejne wyjątki od zasad ogólnych dotyczą:

- osób prowadzących działalność na własny rachunek na terytorium jednej z Umawiających się Stron, którzy czasowo przenoszą swoją działalność na terytorium drugiej Umawiającej się Strony (art. 7 ust. 2 Umowy). W tym przypadku wskazano, jako właściwe, ustawodawstwo państwa macierzystego prowadzenia działalności (nie państwa, na którego terytorium czasowo przeniesiono działalność), o ile działalność na terytorium drugiej Strony będzie wykonywana nie dłużej niż przez okres 24 miesięcy. W praktyce oznacza to możliwość przeniesienia działalności prowadzonej na własny rachunek na terytorium drugiej Umawiającej się Strony na okres do 24 miesięcy przy jednoczesnym zachowaniu przynależności do systemu ubezpieczeń społecznych pierwszej Umawiającej się Strony (rodzaj delegowania się osoby prowadzącej działalność na własny rachunek);
- personelu przedsiębiorstw transportowych wykonujących międzynarodowe przewozy osób i towarów kolejną, drogą lądową, powietrzną lub przez wody śródlądowe na terytoriach obu Umawiających się Stron (tzw. podróżujący personel – art. 7 ust. 3 Umowy), któremu wskazano jako właściwe ustawodawstwo tej Umawiającej się Strony, na której terytorium przedsiębiorstwo jest zarejestrowane;
- załóg statków morskich (art. 7 ust. 4 Umowy), które będą podlegały ustawodawstwu tej Umawiającej się Strony, pod której banderą statek pływa;
- urzędników i osób z nimi zrównanych (art. 7 ust. 5 Umowy), do których będzie miało zastosowanie ustawodawstwo tej Umawiającej się Strony, której administracja ich zatrudnia.

W Umowie potwierdzono także obowiązywanie, w odniesieniu do członków misji dyplomatycznych, postanowień Konwencji Wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych z dnia 18 kwietnia 1961 r.¹⁵⁾ oraz, w odniesieniu do członków urzędów konsularnych, Konwencji Wiedeńskiej o stosunkach konsularnych z dnia 24 kwietnia 1963 r.¹⁶⁾

---

¹⁵⁾ Dz. U. z 1965 r. poz. 232.

¹⁶⁾ Dz. U. z 1982 r. poz. 98.

Umowa zawiera także ogólne postanowienie, zgodnie z którym władze właściwe obu Umawiających się Stron lub upoważnione przez nie instytucje mogą, za obopólną zgodą i w interesie określonych osób lub grup osób, ustalić wyjątki od zasady ogólnej wyrażonej w art. 6 Umowy oraz od wyjątków wskazanych w art. 7 ust. 1–5 Umowy (art. 8 Umowy).

- *zasiłki dla bezrobotnych (art. 9 Umowy)*

W celu nabycia prawa do zasiłku dla bezrobotnych będą uwzględniane (w niezbędnym zakresie) okresy ubezpieczenia przebyte zgodnie z ustawodawstwem drugiej Umawiającej się Strony, jednakże pod warunkiem, że osoba zainteresowana bezpośrednio przed utratą pracy przebyła okresy ubezpieczenia zgodnie z ustawodawstwem Umawiającej się Strony, u której ubiega się o prawo do zasiłku. W przypadku gdy okresy ubezpieczenia przebyte na terytorium jednej z Umawiających się Stron zostaną uwzględnione dla ustalenia prawa do zasiłku zgodnie z ustawodawstwem drugiej Umawiającej się Strony, wówczas okres wypłacania zasiłku dla bezrobotnego zostanie skrócony o okres, za który bezrobotny otrzymywał taki zasiłek na terytorium drugiej Umawiającej się Strony w okresie ostatnich 12 miesięcy przed dniem rejestracji jako bezrobotny.

Warunki nabycia statusu bezrobotnego na terytorium Umawiającej się Strony, inne niż okres ubezpieczenia, będą oceniane zgodnie z ustawodawstwem wewnętrznym tej Umawiającej się Strony. Oznacza to, że postanowienia dotyczące sumowania okresów ubezpieczenia, w celu ustalenia prawa do zasiłku dla bezrobotnych, będą stosowane tylko w odniesieniu do osób, które mają już status bezrobotnego, czyli wyłącznie w celu ustalenia prawa do zasiłku dla bezrobotnych. Postanowienia dotyczące sumowania okresów ubezpieczenia nie będą miały zastosowania w celu ustalenia statusu bezrobotnego, gdy status ten jest uzależniony od okresu zatrudnienia na terytorium danej Umawiającej się Strony, np. na terytorium RP.¹⁷⁾

- *świadczeń z tytułu choroby i macierzyństwa (art. 10 Umowy)*

---

¹⁷⁾ Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1409) osoby, o których mowa w art. 1 ust. 3 pkt 2 lit. a ustawy (tj. cudzoziemcy posiadający zezwolenie na pobyt czasowy, o którym mowa w art. 114 ust. 1 albo art. 126 ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, albo wizę wydaną w celu wykonywania pracy na terytorium RP), mogą nabyć status bezrobotnego, o ile bezpośrednio przed rejestracją byli zatrudnieni na terytorium RP przez okres co najmniej 6 miesięcy.

Świadczenia pieniężne z tytułu choroby i macierzyństwa (zasiłki) będą przyznawane i wypłacane zgodnie z ustawodawstwem i na koszt tej Umawiającej się Strony, na której terytorium osoba zainteresowana jest ubezpieczona w chwili nabycia prawa do świadczenia, nawet jeżeli jej miejscem pobytu jest terytorium drugiej Umawiającej się Strony. Przy ustalaniu prawa do tego typu świadczeń będą sumowane (o ile to niezbędne) także okresy ubezpieczenia przebyte na terytorium drugiej Umawiającej się Strony.

Umowa – zgodnie ze stanowiskiem Ministra Zdrowia¹⁸⁾ – nie przewiduje uregulowania kwestii świadczeń rzeczowych (zdrowotnych) z tytułu choroby i macierzyństwa. Świadczenia te nie wchodzą w zakres przedmiotowy Umowy. Także Strona białoruska nie wyraziła zgody na włączenie świadczeń rzeczowych (zdrowotnych) do zakresu przedmiotowego Umowy.

- *świadczeń emerytalno-rentowych (art. 11–15 Umowy)*

W odniesieniu do świadczeń emerytalnych i rentowych wprowadzono zasadę uwzględniania (sumowania) okresów ubezpieczenia. Zgodnie z nią, jeżeli nabycie, zachowanie lub przywrócenie prawa do emerytury lub renty jest zależne od przebycia (posiadania) określonego okresu ubezpieczenia, instytucja ubezpieczeniowa uwzględnia, w niezbędnym zakresie, także okresy ubezpieczenia przebyte zgodnie z ustawodawstwem drugiej Umawiającej się Strony tak, jakby zostały przebyte zgodnie z jej ustawodawstwem, pod warunkiem że okresy te się nie pokrywają (art. 11 ust. 1 Umowy). Przewidziano także możliwość uwzględnienia na prawo do świadczeń emerytalno-rentowych:

- okresów ubezpieczenia przebytych w państwie trzecim, o ile są to okresy przebyte w państwie, z którym obie Umawiające się Strony są związane międzynarodową umową przewidującą sumowanie okresów ubezpieczenia (art. 11 ust. 2 Umowy), a także
- sumowanie przez polską instytucję właściwą okresów ubezpieczenia przebytych zgodnie z ustawodawstwem RB w określonym zawodzie lub zatrudnieniu, jeżeli jest to niezbędne do nabycia prawa do polskiego świadczenia emerytalnego lub rentowego.

---

¹⁸⁾ Stanowisko Ministra Zdrowia z dnia 18 maja 2011 r. (znak: MZ-UZ-RP-073-24084-1/ET/11).

Dodatkowo Umowa zawiera uregulowanie dotyczące sytuacji, w której dana osoba, na terytorium jednej z Umawiających się Stron, posiada okres ubezpieczenia krótszy niż 12 miesięcy. W takim przypadku instytucja właściwa tej Umawiającej się Strony nie przyznaje prawa do emerytury lub renty, jeżeli zgodnie ze stosowanym przez nią ustawodawstwem przyznanie prawa do tych świadczeń, w oparciu o tak krótki okres ubezpieczenia, nie jest możliwe. Jednakże okres ten zostanie uwzględniony – w celu nabycia prawa do świadczenia – przez instytucję drugiej Umawiającej się Strony, w której po zsumowaniu okresów ubezpieczenia powstanie prawo do emerytury lub renty (art. 12 Umowy).

Powyższe reguły dotyczące sumowania okresów ubezpieczenia mają na celu ułatwienie spełnienia warunków do nabycia prawa do emerytury lub renty, określonych ustawodawstwem Umawiającej się Strony. Oczywiście obowiązująca jest zasada, w myśl której każda z Umawiających się Stron płaci świadczenia za „własne” okresy ubezpieczenia. Dlatego też osobie, która spełni warunki do nabycia emerytury lub renty na podstawie ustawodawstwa jednej Umawiającej się Strony (np. ustawodawstwa polskiego), prawo do świadczenia zostanie przyznane wyłącznie za okresy ubezpieczenia przebyte zgodnie z ustawodawstwem tej Umawiającej się Strony (np. za polskie okresy ubezpieczenia). Jeżeli jednak, w celu uzyskania prawa do emerytury lub renty, okres ubezpieczenia przebyty na podstawie ustawodawstwa jednej Umawiającej się Strony nie jest wystarczający, wówczas możliwe będzie zsumowanie polskich i białoruskich okresów ubezpieczenia, w celu przyznania prawa do świadczenia. W takim przypadku prawo do emerytury lub renty zostanie ustalone z zastosowaniem zasady „*pro rata temporis*” (proporcji okresów). To oznacza, że instytucja ubezpieczeniowa każdej z Umawiających się Stron ustali świadczenie na podstawie sumy okresów ubezpieczenia przebytych w obydwu państwach i będzie je wypłacać w wysokości odpowiadającej stosunkowi własnych okresów ubezpieczenia do ich sumy uzyskanej w obydwu państwach (tzw. świadczenia częściowe/proporcjonalne/zależne). Koszt tak ustalanych świadczeń będzie obciążał instytucję ubezpieczeniową każdej z Umawiających się Stron, a będą one ustalane według następujących zasad:

- w przypadkach, gdy okresy ubezpieczenia przebyte tylko w RP dają prawo do emerytury lub renty w myśl polskich przepisów, wówczas ubezpieczony otrzyma polskie świadczenie wyliczone tylko na podstawie okresów ubezpieczenia przebytych w RP (świadczenie zwane pełnym lub niezależnym), a druga

Umawiająca się Strona (RB) wypłaci pozostałą część świadczenia, przyznaną za okresy ubezpieczenia przebyte na jej terytorium. Wysokość przyznanej części świadczenia będzie odpowiadała proporcji okresów ubezpieczenia przebytych w RB do sumy okresów ubezpieczenia przebytych w obydwu państwach (świadczenie zwane częściowym, proporcjonalnym lub zależnym),

- w przypadkach, gdy okresy ubezpieczenia przebyte w RP nie dają prawa do polskiej emerytury lub renty oraz okresy ubezpieczenia przebyte w RB nie dają prawa do białoruskiej emerytury lub renty, instytucja każdego z państw ustali prawo do świadczenia na podstawie sumy okresów ubezpieczenia przebytych w obydwu państwach i będzie je wypłacać w wysokości odpowiadającej proporcji własnych okresów ubezpieczenia do ich sumy uzyskanej w obydwu państwach (dwa świadczenia proporcjonalne/zależne).

Powyższe oznacza obowiązek stosowania zasady „*pro rata temporis*” (proporcji okresów), zgodnie z którą ustalanie proporcjonalnych świadczeń emerytalno-rentowych (z zastosowaniem zasady sumowania okresów) będzie obligatoryjne tylko w tych przypadkach, gdy zainteresowany nie ma prawa do pełnej emerytury lub renty (ustalonej bez stosowania zasady sumowania okresów ubezpieczenia).

Sposób obliczania świadczeń z zastosowaniem zasady uwzględniania (sumowania) okresów ubezpieczenia został wskazany w art. 15 Umowy.

Możliwość zastosowania zasady sumowania okresów będzie szczególnie istotna dla osób ubiegających się o:

- polskie emerytury z tzw. „starego” systemu emerytalnego, gdyż w celu nabycia prawa do świadczenia pracowniczego, zgodnie z polskimi przepisami, wymagane jest posiadanie minimalnego okresu ubezpieczenia, który wynosi: 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, a także
- emerytury białoruskie, gdyż minimalny okres ubezpieczenia wymagany do nabycia prawa do emerytury, zgodnie z przepisami RB, także wynosi 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn (w tym co najmniej 5 lat stażu ubezpieczeniowego)¹⁹⁾.

---

¹⁹⁾ W myśl przepisów RB staż ubezpieczeniowy to okresy pracy lub innej działalności, z tytułu których istnieje obowiązek opłacania składek ubezpieczeniowych do państwowego zakładu ubezpieczeń społecznych (składek emerytalnych). Poza okresami stażu ubezpieczeniowego do ogólnego okresu ubezpieczenia zalicza się także, określoną przepisami, społecznie pożyteczną działalność, jak np.: okresy nauki, służby wojskowej, sprawowania opieki nad dziećmi i innymi członkami rodziny.

Zarówno w przypadku polskich emerytur ze „starego” systemu emerytalnego, jak i emerytur białoruskich, zastosowanie zasady sumowania okresów ubezpieczenia może przesądzić o uzyskaniu prawa do świadczenia.

Trzeba zauważyć, że przyjęcie powyższych uregulowań dla osób posiadających status repatrianta byłoby równoznaczne z tym, że polskie instytucje ubezpieczeniowe nie przyznawałyby polskich świadczeń emerytalnych za okresy zatrudnienia przebyte w RB, jak czynią to obecnie. W takim przypadku część repatriantów, szczególnie tych posiadających wyłącznie okresy zatrudnienia przebyte w RB, wprawdzie zyskałaby prawo do emerytury z RB, ale jednocześnie utraciłaby prawo do polskiej emerytury, która nawet jeżeli jest przyznana i wypłacana w wysokości najniższej (minimalnej polskiej emerytury/renty), to często jest świadczeniem wyższym niż świadczenia przyznawane w RB.

Repatrianci z RB to często osoby starsze, posiadające długi staż ubezpieczeniowy przebyty w tym państwie, które po osiedleniu się w RP zazwyczaj nie podejmują zatrudnienia, a tym samym nie są objęte polskim ubezpieczeniem społecznym. Wprawdzie długi staż ubezpieczeniowy przebyty w RB, po wejściu w życie Umowy, będzie uprawniał ich do świadczenia otrzymywanego z instytucji ubezpieczeniowej RB, jednak po jego przeliczeniu na walutę polską może się zdarzyć, że wysokość tego świadczenia będzie bardzo niska, szczególnie w odniesieniu do kosztów utrzymania w RP. Możliwe są przypadki, w których mimo zawarcia dwustronnej Umowy między obu państwami, wbrew oczekiwaniu osób zainteresowanych, świadczenia przyznane i wypłacane niektórym repatriantom przez instytucje ubezpieczeniowe RB, z zastosowaniem reguł wynikających z tej Umowy, będą niższe niż świadczenia aktualnie przez nich otrzymywane na podstawie polskich przepisów.

W celu uniknięcia tego typu niekorzystnych sytuacji, w Umowie zaproponowano rozwiązanie polegające na tym, że świadczenia emerytalno-rentowe, które zostały przyznane do czasu jej wejścia w życie, zostaną uznane jako prawa nabyte i nie będą poddane rewizji z mocy prawa. Jednakże na podstawie art. 27 ust. 4 Umowy będzie możliwe dokonanie ustalenia wysokości świadczenia, z uwzględnieniem postanowień Umowy, na wniosek świadczeniobiorcy, przy zachowaniu gwarancji wypłaty świadczeń w wysokości nie niższej niż dotychczas wypłacane. Oznacza to, że jeżeli po ustaleniu prawa do świadczenia z uwzględnieniem postanowień Umowy wysokość przyznanych

świadczeń (białoruskich lub sumy świadczeń polskich i białoruskich) będzie niższa od wysokości polskich świadczeń aktualnie wypłacanych, polska instytucja właściwa zapewni uzupełnienie wysokości wypłacanych świadczeń do kwoty świadczeń dotychczas wypłacanych.

- *świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (art. 16 i 17 Umowy)*

W tym zakresie Umowa przewiduje, że prawo do świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych będzie ustalane zgodnie z ustawodawstwem, któremu podlegał pracownik lub osoba pracująca na własny rachunek w chwili wypadku lub wykonywania pracy niosącej ryzyko powstania choroby zawodowej. Jednakże, jeżeli praca, która spowodowała chorobę zawodową, była wykonywana zgodnie z ustawodawstwem każdej z Umawiających się Stron, wówczas prawo do świadczenia ustala instytucja tej Umawiającej się Strony, której ustawodawstwo miało zastosowanie jako ostatnie do ubezpieczonego, wykonującego pracę, która spowodowała chorobę zawodową. Dopiero gdy instytucja ta nie może zgodnie ze swoim ustawodawstwem przyznać prawa do świadczenia, wówczas prawo to rozpatruje instytucja drugiej Umawiającej się Strony – zgodnie ze swoim ustawodawstwem.

Umowa zawiera także uregulowania dotyczące sytuacji pogłębienia się choroby zawodowej. Podstawową zasadą jest, że jeżeli prawo do świadczenia z tytułu choroby zawodowej powstało zgodnie z ustawodawstwem jednej Umawiającej się Strony, to odpowiedzialność za wypłatę świadczenia z tytułu pogłębienia się tej choroby ponosi instytucja właściwa tej Umawiającej się Strony, nawet jeżeli pogłębienie choroby nastąpiło w chwili, gdy osoba podlegała ustawodawstwu drugiej Umawiającej się Strony, o ile nie wykonywała tam pracy narażającej ją na chorobę zawodową. Natomiast, w sytuacji gdy pogłębienie się choroby zawodowej u osoby otrzymującej świadczenie z tytułu tej choroby, zgodnie z ustawodawstwem jednej Umawiającej się Strony, nastąpiło podczas wykonywania na terytorium drugiej Umawiającej się Strony pracy, która może spowodować chorobę zawodową, wówczas:

- instytucja właściwa pierwszej Umawiającej się Strony nadal wypłaca przyznane świadczenie, nie uwzględniając pogłębienia się choroby zawodowej,
- instytucja właściwa drugiej Umawiającej się Strony, której ustawodawstwu podlegała osoba w czasie wykonywania pracy mogącej spowodować pogłębienie

się choroby zawodowej, przyznaje świadczenie w wysokości różnicy między wysokością świadczenia, które przysługuje po pogłębieniu się choroby zawodowej, a wysokością świadczenia, które przysługiwałoby przed pogłębieniem się choroby zawodowej, zgodnie z obowiązującym ją ustawodawstwem.

- *zasiłki pogrzebowe (art. 18 Umowy)*

Zasiłki pogrzebowe będą przyznawane i wypłacane przez właściwą instytucję tej Umawiającej się Strony, której ustawodawstwo ma zastosowanie do ubezpieczonego (tj. pracownika, osoby prowadzącej działalność na własny rachunek oraz emeryta lub rencisty) w chwili śmierci. Jednakże, jeżeli prawo do zasiłku pogrzebowego z tytułu śmierci emeryta lub rencisty będzie przysługiwało zgodnie z ustawodawstwem każdej z Umawiających się Stron (zbieg prawa do zasiłku pogrzebowego), wówczas właściwą do jego wypłaty będzie wyłącznie instytucja miejsca zamieszkania emeryta/rencisty w chwili jego śmierci.

Powyższe uregulowania będą miały zastosowanie także do członków rodzin osób zmarłych, które wywodzą swoje prawa od tych osób.

- *ochrona danych osobowych (art. 21 Umowy)*

W Umowie umieszczono dość szczegółowe postanowienia dotyczące ochrony danych osobowych. Wynika to z faktu, że RB, w rozumieniu uregulowań unijnych, jest państwem trzecim niezapewniającym na swoim terytorium odpowiedniego poziomu ochrony danych osobowych²⁰⁾. Zgodnie z art. 46 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne

---

²⁰⁾ Zgodnie z art. 25 ust. 6 dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych Komisja Europejska została uprawniona do określenia, czy dane państwo trzecie zapewnia odpowiedni poziom ochrony. Dotychczas Komisja nie uznała, że RB zapewnia odpowiednią ochronę danych osobowych. Odpowiednią ochronę zapewniają: Andora, Argentyna, Australia, Kanada, Nowa Zelandia, Szwajcaria, Wyspy Owcze, Guernsey, Państwo Izrael, Wyspa Man, Jersey, Urugwaj i Stany Zjednoczone.

Z dniem 25 maja 2018 r. dyrektywa 95/46/WE została wprowadzie uchylona rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), jednakże decyzje przyjęte przez Komisję na mocy art. 25 ust. 6 dyrektywy 95/46/WE, w myśl art. 45 ust. 9 powołanego rozporządzenia (UE) 2016/679, pozostają w mocy do czasu ich zmiany, zastąpienia lub uchylenia decyzją Komisji przyjętą zgodnie z ust. 3 lub 5 artykułu 45 tego rozporządzenia.

rozporządzenie o ochronie danych)²¹, przekazywanie przez polskie instytucje danych osobowych do RB jest możliwe w przypadku prawnie wiążącego i egzekwowalnego instrumentu między organami lub podmiotami publicznymi (art. 46 ust. 2 lit. a rozporządzenia). Za tego typu instrument należy uznać ratyfikowaną umowę międzynarodową gwarantującą odpowiedni poziom ochrony danych osobowych²²). Mimo, iż w Umowie poświęcono tak wiele uwagi problematyce ochrony danych osobowych, Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych wyraził opinię o potrzebie uzupełnienia art. 21 Umowy oraz zmiany niektórych jego ustępów, w związku ze zmianami, jakie w obszarze ochrony danych osobowych zostały wprowadzone powołanym rozporządzeniem 2016/679. Niestety, z uwagi na stan zaawansowania działań na rzecz zawarcia polsko-białoruskiej Umowy o zabezpieczeniu społecznym (po Stronie polskiej Umowa podpisana, po Stronie białoruskiej Umowa podpisana i ratyfikowana), wprowadzenie sugerowanych zmian do art. 21 Umowy nie jest już możliwe. W związku z powyższym, w celu rozwiązania zaistniałego problemu, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zamierza:

- w oparciu o art. 2 ust. 2 oraz art. 21 ust. 13 polsko-białoruskiej Umowy wystosować do Strony białoruskiej, po ratyfikacji Umowy, a przed jej wejściem w życie, szczegółową informację o obowiązujących w Polsce przepisach prawnych w zakresie ochrony danych osobowych oraz obowiązkach instytucji ubezpieczeniowych związanych z ich stosowaniem. Dodatkowo kwestia ta zostanie omówiona i wyjaśniona Stronie białoruskiej podczas dwustronnych rozmów instytucji łącznikowych²³), w trakcie których zostaną opracowane procedury i formularze niezbędne do stosowania Umowy;

---

²¹) Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1.

²²) Artykuł 21 Umowy został skonsultowany z Generalnym Inspektorem Ochrony Danych Osobowych, GIO DO (obecnie: Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych) – pismo Ministerstwa z dnia 24.04.2017 r., znak: DSZ-I.5550-18-147-JK/13, odpowiedź GIO DO z dnia 8.05.2017 r., znak: DOLIS-033-237/14/TG/37539. Uwagi GIO DO do art. 21 ust. 5 pkt 3 i art. 21 ust. 7 pkt 3 projektu Umowy zostały uwzględnione. Treść pisma GIO DO pozwalała sądzić, że postanowienia art. 21 projektu Umowy zostały ocenione także z punktu widzenia zgodności z obowiązującym od 25 maja 2018 r., rozporządzeniem 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. Niestety, w pismach Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych z dnia 28 października 2019 r. oraz z dnia 20 grudnia 2019 r. wyrażona została opinia odmienna, wskazująca na potrzebę uzupełnienia art. 21 Umowy, w związku ze zmianami wprowadzonymi rozporządzeniem 2016/679.

²³) Polskie instytucje łącznikowe to: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Centrala Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Centrala Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Białoruskie instytucje łącznikowe to: Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej, Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Zdrowia.

- podczas rozmów instytucji łącznikowych zaproponować Stronie białoruskiej zawarcie, zgodnie z art. 46 ust. 3 lit. b rozporządzenia 2016/679, dodatkowego porozumienia administracyjnego, w którym przewidziane będą egzekwowlalne i skuteczne prawa osób, których dane dotyczą. Takie porozumienie, zgodnie ze stanowiskiem Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych oraz Ministra Spraw Zagranicznych, jest dopuszczalnym sposobem legalnego przekazywania danych osobowych, w przypadku obiektywnego braku możliwości zawarcia w umowie międzynarodowej tego typu rozwiązań. Takie porozumienie, po zatwierdzeniu przez organ nadzorczy (tj. Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych), umożliwia realizację celu danej umowy, nawet jeżeli sama umowa nie stanowi samoistnej podstawy do zgodnego z rozporządzeniem 2016/679 przekazywania danych osobowych do państwa trzeciego,
- w przypadku negatywnego stanowiska Strony białoruskiej odnośnie do zawarcia porozumienia (wymagana zgoda obu Stron), dane osobowe będą przekazywane na podstawie art. 21 polsko-białoruskiej Umowy, z uwzględnieniem postanowień art. 49 rozporządzenia 2016/679²⁴⁾.

Biorąc pod uwagę cel umów o zabezpieczeniu społecznym, interes osób objętych zakresem podmiotowym tych umów oraz sposób ich realizacji, przekazywanie danych osobowych na podstawie art. 49 rozporządzenia 2016/679 jest prawnie możliwe i uzasadnione. Zdaniem Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej na tej podstawie możliwe będzie przekazywanie danych osobowych także w odniesieniu do osób objętych zakresem podmiotowym Umowy zawartej z RB, o ile nie dojdzie do zawarcia odpowiedniego porozumienia w tym zakresie.

- *uregulowania administracyjne i przejściowe (art. 20–27 Umowy)*

---

²⁴⁾ Artykuł 49 rozporządzenia 2016/679 stanowi, że w razie braku decyzji stwierdzającej odpowiedni stopień ochrony określonej w art. 45 ust. 3 lub braku odpowiednich zabezpieczeń określonych w art. 46 rozporządzenia, jednorazowe lub wielokrotne przekazanie danych osobowych do państwa trzeciego może nastąpić m.in. pod warunkiem, że:

- osoba, której dane dotyczą, poinformowana o ewentualnym ryzyku, z którym – ze względu na brak decyzji stwierdzającej odpowiedni stopień ochrony oraz na brak odpowiednich zabezpieczeń – może się dla niej wiązać proponowane przekazanie, wyraźnie wyraziła na nie zgodę,
- przekazanie jest niezbędne do wykonania umowy między osobą, której dane dotyczą, a administratorem lub do wprowadzenia w życie środków przedumownych podejmowanych na żądanie osoby, której dane dotyczą,
- przekazanie jest niezbędne do zawarcia lub wykonania umowy zawartej w interesie osoby, których dane dotyczą, między administratorem a inną osobą fizyczną lub prawną,
- przekazanie jest niezbędne do ustalenia, dochodzenia lub ochrony roszczeń.

Projekt Umowy zawiera także uregulowania administracyjne odnoszące się np. do: pomocy administracyjnej i prawnej (art. 20 Umowy), zwolnienia z opłat i uwierzytelnień (art. 22 Umowy), składania dokumentów (art. 23 Umowy), stosowanego języka (art. 24 Umowy), wypłaty świadczeń (art. 25 Umowy), rozstrzygania sporów (art. 26 Umowy).

Proponowane w Umowie zasady ustalania prawa do świadczeń oraz ich wypłaty będą obowiązywały od dnia wejścia w życie Umowy. Postanowienia Umowy nie będą uzasadniały roszczeń o wypłatę świadczeń za okres przed jej wejściem w życie (art. 27 ust. 1 Umowy), jednakże okresy ubezpieczenia przebyte zgodnie z ustawodawstwem każdej z Umawiających się Stron przed dniem wejścia w życie Umowy będą uwzględniane przy ustalaniu prawa i wysokości świadczeń przyznawanych na jej podstawie (art. 27 ust. 2 Umowy). Zdarzenia ubezpieczeniowe (np. wypadek przy pracy), które wystąpiły przed wejściem w życie Umowy także będą uwzględniane przy ustalaniu prawa i wysokości świadczeń przyznawanych na jej podstawie, o ile zobowiązania wynikające z tych zdarzeń nie zostały już uregulowane.

4. Skutki wejścia w życie Umowy

Chcąc określić przewidywane skutki wejścia w życie polsko-białoruskiej Umowy o zabezpieczeniu społecznym, należy stwierdzić, że przyjęcie i wprowadzenie w życie zaproponowanych w niej uregulowań z pewnością zapewni:

- możliwość uwzględniania okresów ubezpieczenia przebytych w RB, w celu ustalenia prawa i wysokości polskich świadczeń (i odwrotnie). Uregulowanie to będzie korzystne dla osób posiadających okresy ubezpieczenia w RB, zamieszkałych w RP i nieposiadających statusu repatrianta. Tej grupie osób Umowa stworzy możliwość sumowania okresów ubezpieczenia przebytych w RB i w RP, co niejednokrotnie przesądzi o nabyciu prawa do proporcjonalnych emerytur i rent, przyznanych przez instytucje ubezpieczeniowe RP i RB oraz ich wypłacie w miejscu zamieszkania świadczeniobiorcy,
- bezpośredni transfer (wypłatę) świadczeń emerytalno-rentowych oraz krótkoterminowych świadczeń pieniężnych z tytułu choroby i macierzyństwa (w tym spowodowanych wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową) osobom uprawnionym zamieszkałym na terytorium drugiej Umawiającej się Strony.

Natomiast rozwiązanie zaproponowane w Umowie dotyczące osób posiadających status repatrianta i uprawnionych już do polskich świadczeń emerytalno-rentowych:

- umożliwi uzyskanie, za okresy ubezpieczenia przebyte w RB, prawa do białoruskich świadczeń emerytalno-rentowych, których uzyskanie dla osób zainteresowanych często ma znaczenie nie tyle finansowe, co prestiżowe. Repatriantom trudno jest bowiem zrozumieć brak możliwości otrzymania prawa do białoruskich świadczeń za niejednokrotnie kilkudziesięcioletni okres ciężkiej pracy w RB. Obecna sytuacja rodzi w nich poczucie krzywdy,
- stworzy gwarancje wypłaty świadczeń emerytalno-rentowych w kwocie nie niższej niż obecnie otrzymywane.

Wejście w życie każdej umowy o zabezpieczeniu społecznym oczywiście wiąże się z określonymi skutkami finansowymi. Niestety brak jest danych, które pozwoliłyby na dokładne wskazanie skutków finansowych związania RP Umową z RB. Należy zauważyć, że w przypadku zawieranych przez RP dwustronnych umów o zabezpieczeniu społecznym zazwyczaj występują znaczne trudności w gromadzeniu danych umożliwiających dokonanie wyliczenia skutków finansowych związania się taką umową. Szczególnie trudne jest pozyskanie danych odnoszących się do państw powstałych po rozpadzie byłego ZSRR. Dlatego też przedstawienie precyzyjnych wyliczeń nie jest możliwe. Jednakże możliwe jest wskazanie pewnych istotnych kwestii, na które warto zwrócić uwagę, czyli:

- *skutki finansowe dla Funduszu Pracy:*

Wejście w życie polsko-białoruskiej Umowy o zabezpieczeniu społecznym może spowodować wzrost wydatków z tytułu finansowania, objętych zakresem przedmiotowym Umowy, zasiłków dla bezrobotnych. Należy jednak zwrócić uwagę, że w Umowie zaproponowano ograniczenie wypłaty tych świadczeń do miejsca zamieszkania osoby uprawnionej na terytorium tej Umawiającej się Strony, której instytucja przyznała zasiłek. Nie jest zatem przewidziany transfer zasiłków dla bezrobotnych do miejsca zamieszkania uprawnionego na terytorium drugiej Umawiającej się Strony (art. 5 ust. 2 pkt 1 Umowy). Oznacza to, że nawet w przypadku gdy obywatel RB, w wyniku zsumowania polskich i białoruskich okresów ubezpieczenia, uzyska prawo do polskiego zasiłku dla bezrobotnych, świadczenie to będzie wypłacane wyłącznie tym osobom, które mają miejsce zamieszkania w RP.

Natomiast osoby, które uzyskają pozwolenie na pracę, na czas określony, a następnie wrócą do swojego miejsca zamieszkania w RB nie będą miały transferowanych zasiłków do RB. Według szacunków²⁵⁾ koszt wejścia w życie polsko-białoruskiej Umowy w zakresie, finansowanych ze środków Funduszu Pracy, zasiłków dla bezrobotnych, wyniósłby 3 057 940 zł w roku 2019²⁶⁾ oraz 3 051 962 zł w roku 2020. Z uwagi na procedury związane z podpisaniem i ratyfikacją Umowy, nastąpi przesunięcie w czasie ewentualnych kosztów wejścia w życie Umowy dla Funduszu Pracy. Można założyć, że obciążenie kosztami finansowania zasiłków dla bezrobotnych, przyznawanych na podstawie postanowień polsko-białoruskiej Umowy, nastąpi nie wcześniej niż w IV kwartale roku 2020 i wyniesie odpowiednio 764 485²⁷⁾ zł w roku 2020 oraz 3 051 962 zł w roku 2021.

- *skutki finansowe dla jednostek samorządu terytorialnego:*

Zadne świadczenia objęte zakresem przedmiotowym Umowy nie są finansowane ze środków jednostek samorządu terytorialnego. Dlatego też można stwierdzić, że wejście w życie polsko-białoruskiej Umowy o zabezpieczeniu społecznym nie będzie miało wpływu na finanse jednostek samorządu terytorialnego.

- *skutki finansowe dla funduszy ubezpieczeniowych:*

Zakres przedmiotowy Umowy oznacza, że skutki wejścia jej w życie mogą mieć wpływ na fundusze ubezpieczeniowe, tj.: Fundusz Ubezpieczeń Społecznych oraz Fundusz Emerytalno-Rentowy Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. W tym kontekście można wyróżnić dwie grupy czynników, tj.:

- 1) czynniki, które mogą spowodować wzrost wydatków funduszy ubezpieczeniowych, oraz
- 2) czynniki, które nie wpłyną na wydatki funduszy ubezpieczeniowych, zmniejszą te wydatki lub spowodują wzrost dochodów funduszy.

Analizując pierwszą grupę czynników, należy wskazać, że wejście w życie Umowy może spowodować wzrost kosztów wypłaty świadczeń należnych z polskiego systemu zabezpieczenia społecznego, do których prawo, bez wejścia w życie Umowy, by nie

---

²⁵⁾ Szacunki sporządzone przez Departament Analiz Ekonomicznych i Prognoz Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (pismo z dnia 15 listopada 2018 r., znak: DAE.II.4003.69.2018.ML).

²⁶⁾ Przy założeniu, że Umowa obowiązywałaby od początku roku 2019, w przypadku późniejszego jej wejścia w życie wartość ta ulegnie proporcjonalnemu zmniejszeniu.

²⁷⁾ Jedna czwarta kosztów szacowanych na 2019 r., tj. $\frac{1}{4}$ z 3 057 940 zł.

powstało. Kwestia ta dotyczy osób objętych tzw. „starym” systemem emerytalnym oraz systemem rolniczym, które posiadają okresy ubezpieczenia przebyte w RP, ale w wymiarze zbyt krótkim dla przyznania prawa do polskich świadczeń długoterminowych (emerytur, rent). Po wejściu w życie Umowy i zastosowaniu zasady sumowania okresów część z tych osób uzyska prawo do polskich świadczeń emerytalno-rentowych. Oczywiście dokładna liczba osób posiadających polskie i białoruskie okresy ubezpieczenia, która po ich zsumowaniu uzyska prawo do polskich świadczeń emerytalno-rentowych z zabezpieczenia społecznego, nie jest znana. W związku z tym wydatki związane z przyznaniem prawa do tych świadczeń także trudno jest przewidzieć. Jednakże, według sporządzonych szacunków²⁸⁾, koszty transferu polskich świadczeń emerytalnych i rentowych do RB w roku 2017, w warunkach finansowych roku 2017, wyniosłyby około 113,0 tys. zł, natomiast w roku 2018 około 208,7 tys. zł. Zdaniem Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej można przyjąć, że szacunki te pozostają aktualne także dla wydatków na transfer polskich świadczeń emerytalnych i rentowych do RB w warunkach finansowych odpowiednio roku 2020 i 2021, a biorąc pod uwagę możliwą datę wejścia w życie Umowy w roku 2020 mogą być niższe nawet o 3/4 szacowanej kwoty.

Analizując drugą grupę czynników, należy wskazać, że:

- wejście w życie Umowy nie będzie miało wpływu na polskie świadczenia już wypłacane zgodnie z Porozumieniem z dnia 11 września 1992 r. Będą one wypłacane w dotychczasowych wysokościach²⁹⁾;
- wejście w życie Umowy nie spowoduje wzrostu wydatków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu świadczeń przyznawanych, zgodnie z polskim ustawodawstwem, osobom posiadającym status repatrianta, a może wpłynąć na zmniejszenie tych wydatków. Przyjęte w Umowie rozwiązania gwarantują, że repatrianci nie otrzymają świadczeń niższych niż obecnie otrzymywane. Jednakże

---

²⁸⁾ Szacunki sporządzone przez Departament Statystyki i Prognoz Aktuarialnych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (przekazane pismem z dnia 20 stycznia 2017 r., znak: 992600/035/7/2017).

²⁹⁾ Polskie świadczenia transferowane na Białoruś na podstawie Porozumienia z dnia 11 września 1992 r. podlegały kolejnym waloryzacjaom. Dlatego też nie zachodzi potrzeba ponownego ustalania ich wysokości, zgodnie z postanowieniami Umowy. Natomiast po Stronie białoruskiej świadczenia transferowane do Polski na podstawie Porozumienia nie były waloryzowane. Kwoty wypłacanych świadczeń zostały „zamrożone” na poziomie kwot z roku 1992. Dlatego też, zgodnie z art. 27 ust. 5 Umowy, Strona białoruska, z urzędu, dokona ponownego ustalenia wysokości tych świadczeń, zgodnie z postanowieniami Umowy, i będzie je transferowała do Polski w nowo ustalonej wysokości (wyższej) lub w wysokości dotychczas wypłacanej – jeżeli ponowne ustalenie świadczenia spowoduje jego obniżenie (co w opinii Strony białoruskiej nie wydaje się możliwe).

w przypadku, gdy na wniosek repatrianta nastąpi ponowne rozpatrzenie prawa do świadczenia, z uwzględnieniem postanowień Umowy, i ustalenie jego wysokości, w efekcie czego wnioskodawca uzyska prawo do proporcjonalnego świadczenia białoruskiego, wówczas instytucja polska będzie zobowiązana do wypłaty kwoty uzupełniającej wysokość ponownie ustalonego świadczenia, przyznanego za okresy ubezpieczenia przebyte w RB i w RP lub za okresy ubezpieczenia przebyte wyłącznie w RB. Takie rozwiązanie spowoduje zmniejszenie wysokości kwot wypłacanych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych o wysokość świadczeń przyznanych i wypłacanych przez instytucję białoruską;

- wejście w życie Umowy nie spowoduje wzrostu wydatków funduszy ubezpieczeniowych w odniesieniu do osób objętych tzw. „nowym” systemem emerytalnym. Instytucja ubezpieczeniowa RP będzie zobowiązana do wypłaty świadczeń wyłącznie za okresy ubezpieczenia przebyte w RP, a uzyskanie do nich prawa nie jest zależne od konieczności osiągnięcia określonego stażu ubezpieczeniowego. To oznacza, że w przypadku świadczeń przyznawanych tej grupie osób nie będzie zachodziła potrzeba sumowania okresów ubezpieczenia, w celu uzyskania prawa do polskiego świadczenia. W efekcie nie wpłynie to na zwiększenie grupy osób uprawnionych do polskich świadczeń emerytalnych i rentowych, a jedynie będzie stanowiło realizację wcześniejszych zobowiązań wynikających z faktu pobierania składek na ubezpieczenia społeczne;
- corocznie wzrasta liczba obywateli RB podejmujących legalne zatrudnienie w RP, co wpływa na wzrost opłacanych, do polskiego systemu, składek ubezpieczeniowych, a tym samym wzrost dochodów funduszy ubezpieczeniowych.

Oczywiście rozważania na temat wpływu regulacji polsko-białoruskiej Umowy na dochody i wydatki funduszy ubezpieczeniowych zostały oparte na założeniach, które w rzeczywistości nie muszą przybrać zakładanych wielkości. Można jednak przyjąć, że nawet przy pewnych odchyleniach od przyjętych założeń związane się polsko-białoruską Umową nie spowoduje istotnych kosztów dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz Funduszu Emerytalno-Rentowego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Ewentualne wydatki funduszy ubezpieczeniowych zostaną sfinansowane w ramach planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz planu finansowego Funduszu Emerytalno-Rentowego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, przy czym z uwagi na procedurę obowiązującą w zakresie podpisania

i ratyfikacji Umowy, wydatki te obciążą fundusze ubezpieczeniowe nie wcześniej niż w IV kwartale 2020 r.

Podsumowując, należy stwierdzić, że zadania związane z realizacją Umowy nie spowodują skutków finansowych dla sektora finansów publicznych, będą realizowane w ramach corocznie ustalonego w ustawie budżetowej limitu wydatków we właściwej części budżetowej i właściwych planów finansowych oraz nie będą podstawą do ubiegania się o dodatkowe środki z budżetu państwa na ten cel.

5. Tryb związania Rzeczypospolitej Polskiej Umową

Biorąc pod uwagę postanowienia art. 89 ust. 1 pkt 5 Konstytucji RP, polsko-białoruska Umowa o zabezpieczeniu społecznym będzie miała rangę ratyfikowanej umowy międzynarodowej, przy czym ratyfikacja nastąpi za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie (tzw. duża ratyfikacja). Umowa zawiera postanowienia dotyczące zabezpieczenia społecznego, które w polskim porządku prawnym stanowią materię regulowaną ustawowo. Niektóre z jej artykułów przewidują ponadto rozwiązania odbiegające od tych zawartych w ustawodawstwie polskim. Dotyczy to m.in. możliwości sumowania polskich i białoruskich okresów ubezpieczenia, w celu przyznania prawa do świadczeń i ustalenia ich wysokości oraz możliwości dokonywania wypłaty należnych świadczeń osobom uprawnionym mającym miejsce zamieszkania na terytorium drugiej Umawiającej się Strony. Związanie Rzeczypospolitej Polskiej Umową nastąpi zatem w trybie określonym w art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych³⁰⁾. Umowa zostanie zawarta na czas nieokreślony.

a) podmioty prawa krajowego, których dotyczy Umowa

Umowa będzie miała zastosowanie do pracowników, osób prowadzących działalność na własny rachunek (w tym rolników i domowników), ubezpieczonych każdej z Umawiających się Stron, członków ich rodzin oraz osób pozostałych przy życiu po tych osobach. Postanowienia Umowy będą miały znaczenie dla osób fizycznych w zakresie uzyskiwania prawa do świadczeń pieniężnych z tytułu: utraty zatrudnienia, choroby, macierzyństwa, starości, niezdolności do pracy, wypadków przy pracy i chorób zawodowych, zgonu, a także w zakresie obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne.

---

³⁰⁾ Dz. U. z 2020 r., poz. 127.

Umowa nie dotyczy bezpośrednio osób prawnych, ale rozwiązania w niej przyjęte mogą przyczynić się do poprawy sytuacji polskich osób prawnych prowadzących działalność na terytorium RB, szczególnie przez eliminację podwójnego opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Postanowienia Umowy będą sprzyjały współpracy gospodarczej, jak też ułatwią swobodny przepływ osób.

b) sposób, w jaki Umowa dotyczy spraw uregulowanych w prawie wewnętrznym

Postanowienia Umowy odnoszą się do spraw uregulowanych w następujących ustawach:

- ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 266, z późn. zm.),
- ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 53, z późn. zm.),
- ustawie z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 105),
- ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2020 r. poz. 174 i 782),
- ustawie z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1205),
- ustawie z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 870),
- ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1409, z późn. zm.).

c) środki prawne, jakie powinny zostać przyjęte w celu wykonania Umowy

Wejście w życie Umowy nie pociągnie za sobą konieczności dokonywania zmian w polskim ustawodawstwie wewnętrznym. Wymogiem niezbędnym, zgodnie z art. 19 pkt 1 Umowy, jest jedynie zawarcie przez Umawiające się Strony Porozumienia Administracyjnego (wykonawczego) w sprawie stosowania Umowy. Treść Porozumienia Administracyjnego została uzgodniona z przedstawicielami RB. Porozumienie zostało podpisane w Mińsku, dnia 2 czerwca 2020 r.

UMOWA

MIĘDZY

RZECZĄSPOLITĄ POLSKĄ

A

REPUBLIKĄ BIAŁORUSI

O ZABEZPIECZENIU SPOŁECZNYM

Rzeczpospolita Polska

i

Republika Białorusi

zwane dalej „Umawiającymi się Stronami”

pragnąc uregulować wzajemne stosunki między obu Państwami
w zakresie zabezpieczenia społecznego uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I

POSTANOWIENIA OGÓLNE

Artykuł 1

Definicje

1. W niniejszej Umowie poniższe pojęcia oznaczają:

- (1) „ustawodawstwo” – ustawy i inne akty prawne każdej z Umawiających się Stron dotyczące zakresu przedmiotowego niniejszej Umowy, o którym mowa w artykule 2 niniejszej Umowy;
- (2) „władza właściwa”:
  - 1) w Rzeczypospolitej Polskiej – ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego;
  - 2) w Republice Białorusi:
    - Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej Republiki Białorusi – w części ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem ubezpieczenia obowiązkowego od wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
    - Ministerstwo Zdrowia Republiki Białorusi – w części przeprowadzenia badań lekarskich i powtórnych badań lekarskich osób ubezpieczonych w celu ustalenia inwalidztwa, w tym również grupy i przyczyny inwalidztwa, stopnia utraty zawodowej lub ogólnej zdolności do pracy, określania czasowej niezdolności do pracy,
    - Ministerstwo Finansów Republiki Białorusi – w części ubezpieczenia obowiązkowego od wypadków przy pracy i chorób zawodowych;
- (3) „instytucja właściwa” – instytucję odpowiedzialną za stosowanie ustawodawstwa;
- (4) „instytucja łącznikowa” – instytucję zapewniającą koordynację i wymianę informacji między instytucjami Umawiających się Stron, w celu stosowania niniejszej Umowy;
- (5) „miejsce zamieszkania” – miejsce stałego zamieszkania określone zgodnie z przepisami prawa Umawiającej się Strony, na terytorium której osoba zamieszkuje na stałe;
- (6) „miejsce pobytu” – miejsce czasowego pobytu lub czasowego zamieszkania określone zgodnie z przepisami prawa Umawiającej się Strony, na terytorium której osoba czasowo przebywa lub czasowo zamieszkuje;

- (7) „okres ubezpieczenia” – okresy składkowe, okresy zatrudnienia lub okresy pracy na własny rachunek, określone lub uznane za takie przez ustawodawstwo, zgodnie z którym zostały one przebyte, oraz okresy z nimi zrównane, zgodnie z ustawodawstwem Umawiającej się Strony;
  - (8) „ubezpieczony” – osobę, która jest lub była ubezpieczona zgodnie z ustawodawstwem Umawiającej się Strony;
  - (9) „świadczenie” – emerytury, renty, zasiłki oraz inne świadczenia pieniężne, o których mowa w artykule 2 ustęp 1 niniejszej Umowy, przewidziane przez ustawodawstwo każdej z Umawiających się Stron, w tym podwyżki, dodatki i dopłaty;
2. Inne pojęcia użyte w niniejszej Umowie mają znaczenie nadane im przez ustawodawstwo każdej z Umawiających się Stron.

Artykuł 2

Zakres przedmiotowy

1. Niniejszą Umowę stosuje się do ustawodawstwa dotyczącego:
  - (1) w Rzeczypospolitej Polskiej: obowiązkowego ubezpieczenia społecznego i następujących świadczeń z zabezpieczenia społecznego:
    - 1) zasiłków dla bezrobotnych,oraz z ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia społecznego rolników:
    - 2) świadczeń w razie choroby i macierzyństwa,
    - 3) emerytur, rent z tytułu niezdolności do pracy oraz rent rodzinnych,
    - 4) świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
    - 5) zasiłków pogrzebowych;
  - (2) w Republice Białorusi: obowiązkowego państwowego ubezpieczenia społecznego, obowiązkowego ubezpieczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych i następujących świadczeń:
    - 1) zasiłków dla bezrobotnych,
    - 2) zasiłków z tytułu czasowej niezdolności do pracy i zasiłków macierzyńskich,
    - 3) emerytur pracowniczych (emerytur z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego, emerytur inwalidzkich, emerytur w przypadku utraty żywiciela, emerytur za wysługę lat),

- 4) jednorazowych i comiesięcznych świadczeń w związku z obowiązkowym ubezpieczeniem z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
  - 5) zasiłków pogrzebowych.
2. Niniejszą Umowę stosuje się również do wszystkich ustaw i innych przepisów prawnych, zmieniających lub uzupełniających ustawodawstwo.
  3. Niniejszej Umowy nie stosuje się do ustaw ani innych przepisów prawnych, które rozszerzają istniejące ustawodawstwo jednej Umawiającej się Strony na nowe kategorie świadczeniobiorców, jeżeli władze właściwe tej Umawiającej się Strony zawiadomią władze właściwe drugiej Umawiającej się Strony, w ciągu sześciu miesięcy od daty ogłoszenia takich nowych ustaw lub innych przepisów prawnych, o tym, że nie przewiduje się takiego rozszerzenia niniejszej Umowy.
  4. W Republice Białorusi niniejsza Umowa nie ma zastosowania w stosunku do zabezpieczenia emerytalnego wojskowych oraz osób z nimi zrównanych, jak również członków ich rodzin.

Artykuł 3

Zakres podmiotowy

Niniejszą Umowę stosuje się do:

- 1) osób, które podlegały lub podlegają ustawodawstwu jednej lub obu Umawiających się Stron,
- 2) innych osób, jeżeli wywodzą swoje prawa od osób wymienionych w punkcie 1.

Artykuł 4

Równe traktowanie

Jeżeli niniejsza Umowa nie stanowi inaczej, osoby, do których stosują się postanowienia niniejszej Umowy, podlegają obowiązkom i korzystają z uprawnień wynikających z ustawodawstwa drugiej Umawiającej się Strony na tych samych warunkach, co obywatele tej Umawiającej się Strony.

Artykuł 5

Zasady eksportu świadczeń

1. Jeżeli niniejsza Umowa nie stanowi inaczej, świadczenia przysługujące na podstawie ustawodawstwa jednej Umawiającej się Strony nie mogą ulec zmniejszeniu, zawieszeniu, uchyleniu lub wstrzymaniu z tego powodu, że uprawniony zamieszkuje na terytorium drugiej Umawiającej się Strony.
2. Postanowień ustępu 1 nie stosuje się:
  - (1) w Rzeczypospolitej Polskiej do: zasiłków dla bezrobotnych i świadczeń przyznawanych w szczególnym trybie oraz w drodze wyjątku;
  - (2) w Republice Białorusi do: zasiłków dla bezrobotnych.

CZĘŚĆ II

USTAWODAWSTWO WŁAŚCIWE

Artykuł 6

Zasada ogólna

Jeżeli artykuły 7 i 8 niniejszej Umowy nie stanowią inaczej, osoba, do której stosuje się niniejsza Umowa, podlega ustawodawstwu tej Umawiającej się Strony, na której terytorium wykonuje pracę.

Artykuł 7

Zasady szczególne

1. Jeżeli osoba zatrudniona u pracodawcy zarejestrowanego na terytorium jednej Umawiającej się Strony zostanie wysłana na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, w celu wykonywania pracy na rachunek tego pracodawcy, podlega ona ustawodawstwu pierwszej Umawiającej się Strony, pod warunkiem że przewidywany okres wykonywania pracy nie przekracza 24 miesięcy. Jeżeli okres wykonywania pracy przedłuży się ponad 24 miesiące, ustawodawstwo pierwszej Umawiającej się Strony jest nadal stosowane przez kolejny okres nie

przekraczający 36 miesięcy, pod warunkiem, że władza właściwa drugiej Umawiającej się Strony lub instytucja upoważniona przez tę władzę udzieli na to zgody.

2. Osoba prowadząca działalność na własny rachunek, wykonująca swą działalność na terytorium jednej Umawiającej się Strony, która przenosi czasowo tę działalność na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, podlega ustawodawstwu pierwszej Umawiającej się Strony przez okres wykonywania tej działalności, nie dłużej jednak niż przez 24 miesiące.
3. Personel przedsiębiorstwa transportowego wykonujący międzynarodowe przewozy osób i towarów kolejną, drogą lądową, powietrzną lub przez wody śródlądowe na terytoriach obu Umawiających się Stron, podlega ustawodawstwu tej Umawiającej się Strony, na której terytorium przedsiębiorstwo jest zarejestrowane.
4. Załoga statku morskiego podlega ustawodawstwu tej Umawiającej się Strony, pod której banderą statek pływa.
5. Urzędnicy i osoby z nimi zrównane podlegają ustawodawstwu tej Umawiającej się Strony, której administracja ich zatrudnia.
6. Członkowie misji dyplomatycznych oraz urzędów konsularnych podlegają postanowieniom Konwencji Wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych z dnia 18 kwietnia 1961 roku oraz Konwencji Wiedeńskiej o stosunkach konsularnych z dnia 24 kwietnia 1963 roku.

Artykuł 8

Wyjątki

Władze właściwe obu Umawiających się Stron lub upoważnione przez nie instytucje mogą, za obopólną zgodą, ustalić wyjątki od postanowień artykułu 6 i artykułu 7 ustępy 1 do 5 niniejszej Umowy, w odniesieniu do jakiegokolwiek osoby lub grupy osób i w ich interesie.

CZĘŚĆ III

POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE ŚWIADCZEŃ

ROZDZIAŁ 1

Zasiłki dla bezrobotnych

Artykuł 9

Ustalanie prawa

1. Okresy ubezpieczenia przebyte zgodnie z ustawodawstwem jednej z Umawiających się Stron są uwzględniane, jeżeli jest to niezbędne i jeżeli się one nie pokrywają, przy ustalaniu prawa do zasiłku dla bezrobotnych zgodnie z ustawodawstwem drugiej Umawiającej się Strony, jeżeli bezrobotny posiada okresy ubezpieczenia przebyte bezpośrednio przed utratą pracy zgodnie z ustawodawstwem tej drugiej Umawiającej się Strony.
2. Okres wypłacania zasiłku dla bezrobotnych podlega skróceniu o okres, w którym bezrobotny otrzymywał taki zasiłek na terytorium drugiej Umawiającej się Strony w okresie ostatnich 12 miesięcy przed dniem rejestracji jako osoby bezrobotnej.

ROZDZIAŁ 2

Świadczenia w razie choroby, czasowej niezdolności do pracy, macierzyństwa

Artykuł 10

Ustalanie prawa

1. Okresy ubezpieczenia przebyte zgodnie z ustawodawstwem każdej z Umawiających się Stron są uwzględniane, jeżeli jest to niezbędne, przy ustalaniu prawa do świadczeń, ich wysokości i okresu ich przysługiwania, pod warunkiem że się nie pokrywają.
2. Świadczenia w razie choroby, czasowej niezdolności do pracy i macierzyństwa są przyznawane i wypłacane zgodnie z ustawodawstwem i na koszt tej Umawiającej się Strony, na której terytorium osoba jest ubezpieczona w chwili nabycia prawa do tych świadczeń.

ROZDZIAŁ 3
Emerytury i renty

Artykuł 11
Sumowanie okresów ubezpieczenia

1. Jeżeli ustawodawstwo jednej Umawiającej się Strony uzależnia nabycie, zachowanie lub przywrócenie prawa do emerytury lub renty od przebycia okresów ubezpieczenia, to instytucja właściwa tej Umawiającej się Strony uwzględnia, w niezbędnym zakresie, okresy ubezpieczenia przebyte zgodnie z ustawodawstwem drugiej Umawiającej się Strony, tak jakby były okresami ubezpieczenia przebytymi zgodnie ze stosowanym przez nią ustawodawstwem, jeżeli okresy te się nie pokrywają.
2. Jeżeli po zsumowaniu, zgodnie z ustępem 1, ubezpieczony nie nabywa prawa do emerytury lub renty, instytucja właściwa Umawiającej się Strony uwzględnia okres ubezpieczenia przebyte w państwie trzecim, z którym obie Umawiające się Strony są związane międzynarodową umową przewidującą sumowanie okresów ubezpieczenia.
3. Jeżeli nabycie prawa do emerytury lub renty zależy od przebycia okresów ubezpieczenia w zawodzie objętym ubezpieczeniem w systemie specjalnym lub od wykonywania określonego zatrudnienia i, zgodnie z ustawodawstwem Rzeczypospolitej Polskiej, został przebyte taki okres ubezpieczenia, to okresy ubezpieczenia przebyte w tym zawodzie lub w tym zatrudnieniu zgodnie z ustawodawstwem Republiki Białorusi są sumowane przez polską instytucję właściwą przy ustalaniu prawa do emerytury lub renty.

Artykuł 12
Okresy ubezpieczenia krótsze niż 12 miesięcy

1. Jeżeli okresy ubezpieczenia przebyte zgodnie z ustawodawstwem jednej Umawiającej się Strony są krótsze niż 12 miesięcy i zgodnie z ustawodawstwem tej Umawiającej się Strony zainteresowany nie nabywa prawa do emerytury lub renty, to instytucja właściwa tej Umawiającej się Strony nie przyznaje emerytury lub renty.

2. Bez naruszenia postanowień ustępu 1 okresy ubezpieczenia krótsze niż 12 miesięcy, przebyte zgodnie z ustawodawstwem każdej z Umawiających się Stron, są uwzględniane przez instytucję właściwą tej Umawiającej się Strony, w której po zsumowaniu tych okresów powstanie prawo do emerytury lub renty.

Artykuł 13

Zrównanie faktów i zdarzeń

Fakty i zdarzenia, które mają wpływ na nabycie prawa, zawieszenie lub wysokość emerytury lub renty, które zaistniały na terytorium jednej Umawiającej się Strony, są uwzględniane tak, jakby zaistniały na terytorium drugiej Umawiającej się Strony.

Artykuł 14

Emerytury i renty bez sumowania okresów ubezpieczenia

Jeżeli osoba spełnia warunki niezbędne do nabycia prawa do emerytury lub renty zgodnie z ustawodawstwem jednej z Umawiających się Stron, bez uwzględnienia okresów ubezpieczenia przebytych zgodnie z ustawodawstwem drugiej Umawiającej się Strony, to instytucja właściwa pierwszej Umawiającej się Strony ustala prawo do emerytury lub renty i jej wysokość bez sumowania okresów ubezpieczenia.

Artykuł 15

Emerytury i renty z sumowaniem okresów ubezpieczenia

Jeżeli zgodnie z ustawodawstwem jednej z Umawiających się Stron prawo do emerytury lub renty przysługuje po zastosowaniu postanowień artykułu 11 niniejszej Umowy, instytucja właściwa tej Umawiającej się Strony ustala emeryturę lub rentę w następujący sposób:

- 1) oblicza teoretyczną wysokość emerytury lub renty, należną w przypadku, gdyby wszystkie okresy ubezpieczenia zostały przebyte zgodnie z obowiązującym ją ustawodawstwem,

- 2) dla określenia teoretycznej wysokości emerytury lub renty, o której mowa w punkcie 1, przy ustalaniu podstawy obliczenia uwzględniane jest:
  - w Rzeczypospolitej Polskiej – wynagrodzenie i odprowadzone składki, zgodnie z ustawodawstwem stosowanym przez instytucję właściwą,
  - w Republice Białorusi – wynagrodzenie, zgodnie z ustawodawstwem stosowanym przez instytucję właściwą;
- 3) na podstawie teoretycznej wysokości, o której mowa w punkcie 1, określa rzeczywistą wysokość emerytury lub renty w oparciu o proporcję okresów ubezpieczenia przebytych zgodnie z ustawodawstwem obowiązującym instytucję właściwą przyznającą emeryturę lub rentę do sumy wszystkich przebytych okresów ubezpieczenia.

ROZDZIAŁ 4

Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych

Artykuł 16

Prawo do świadczeń

1. Prawo do świadczeń z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej ustala się zgodnie z ustawodawstwem Umawiającej się Strony, któremu podlegał ubezpieczony w chwili wypadku przy pracy lub podczas wykonywania pracy, w wyniku której powstała u niego choroba zawodowa.
2. Jeżeli praca, która spowodowała chorobę zawodową była wykonywana zgodnie z ustawodawstwem każdej z Umawiających się Stron, to prawo do świadczeń z tytułu choroby zawodowej ustala instytucja właściwa tej Umawiającej się Strony, której ustawodawstwo miało zastosowanie jako ostatnie do ubezpieczonego, wykonującego pracę, która spowodowała chorobę zawodową. Jeżeli instytucja właściwa tej Umawiającej się Strony, zgodnie ze stosowanym przez nią ustawodawstwem, nie

przyzna prawa do świadczeń z tytułu choroby zawodowej, wówczas prawo do tych świadczeń ustala instytucja właściwa drugiej Umawiającej się Strony, zgodnie ze stosowanym przez nią ustawodawstwem.

3. W przypadku świadczeń z tytułu czasowej niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową stosuje się odpowiednio artykuł 10 niniejszej Umowy.

Artykuł 17

Pogłębienie się choroby zawodowej

1. Jeżeli prawo do świadczenia z tytułu choroby zawodowej powstało zgodnie z ustawodawstwem jednej Umawiającej się Strony, instytucja właściwa tej Umawiającej się Strony ponosi odpowiedzialność za wypłatę świadczenia z tytułu pogłębienia się choroby zawodowej, nawet jeżeli to pogłębienie nastąpiło w chwili, gdy ubezpieczony podlegał ustawodawstwu drugiej Umawiającej się Strony, jeżeli nie wykonywał tam pracy narażającej na chorobę zawodową.
2. W przypadku pogłębienia się choroby zawodowej u ubezpieczonego otrzymującego świadczenie z tytułu choroby zawodowej zgodnie z ustawodawstwem jednej Umawiającej się Strony, podczas wykonywania pracy, która może spowodować chorobę zawodową, na terytorium drugiej Umawiającej się Strony:
  - (1) instytucja właściwa pierwszej Umawiającej się Strony nadal wypłaca przyznane świadczenie, nie uwzględniając pogłębienia się choroby zawodowej;
  - (2) instytucja właściwa drugiej Umawiającej się Strony, której ustawodawstwu podlegał ubezpieczony w czasie wykonywania pracy mogącej spowodować pogłębienie się choroby zawodowej, przyznaje świadczenie w wysokości różnicy między wysokością świadczenia, które przysługuje po pogłębieniu się choroby zawodowej, a wysokością świadczenia, które przysługiwałoby przed pogłębieniem się choroby zawodowej, zgodnie z ustawodawstwem stosowanym przez instytucję właściwą tej Umawiającej się Strony.

ROZDZIAŁ 5
Zasiłki pogrzebowe

Artykuł 18
Ustalanie prawa

1. Prawo do zasiłku pogrzebowego ustala instytucja właściwa Umawiającej się Strony, której ustawodawstwo stosuje się do ubezpieczonego w chwili śmierci.
2. Jeżeli w wyniku śmierci osoby otrzymującej emeryturę lub rentę na podstawie ustawodawstwa każdej z Umawiających się Stron, prawo do zasiłku pogrzebowego przysługuje zgodnie z ustawodawstwem każdej z Umawiających się Stron, zasiłek pogrzebowy przyznaje instytucja właściwa tej Umawiającej się Strony, na której terytorium emeryt lub rencista miał miejsce zamieszkania w chwili śmierci.
3. Postanowienia ustępów 1 i 2 stosuje się odpowiednio do osób, o których mowa w artykule 3 punkt 2 niniejszej Umowy.

CZĘŚĆ IV
POSTANOWIENIA RÓŻNE

Artykuł 19
Uprawnienia władz właściwych

Władze właściwe w celu realizacji niniejszej Umowy:

- 1) ustalą w porozumieniu administracyjnym sposoby realizacji niniejszej Umowy;
- 2) wyznaczą instytucje łącznikowe i instytucje właściwe w celu ułatwienia i przyspieszenia wykonywania postanowień niniejszej Umowy;
- 3) wymieniają informacje dotyczące zmian ustawodawstwa, które mogą mieć wpływ na wykonywanie postanowień niniejszej Umowy.

Artykuł 20

Pomoc administracyjna i prawna

1. Władze właściwe, instytucje łącznikowe i instytucje właściwe obu Umawiających się Stron udzielają sobie wzajemnie pomocy przy wykonywaniu postanowień niniejszej Umowy. Pomoc ta jest bezpłatna, chyba że władze właściwe ustalą, że dokonywany będzie zwrot niektórych kosztów związanych z udzielaniem pomocy.
2. Zaświadczenia lub dokumenty wydawane przez władze właściwe, instytucje łącznikowe i instytucje właściwe jednej Umawiającej się Strony uznawane są przez władze właściwe, instytucje łącznikowe i instytucje właściwe drugiej Umawiającej się Strony.
3. Władze właściwe, instytucje łącznikowe i instytucje właściwe Umawiających się Stron mogą bezpośrednio kontaktować się ze sobą, jak również z każdą zainteresowaną osobą lub jej przedstawicielem prawnym.
4. Orzeczenia o niezdolności do pracy i jej stopniu, o grupie i przyczynie inwalidztwa oraz stopniu utraty zawodowej lub ogólnej zdolności do pracy, wydane przez instytucję właściwą jednej Umawiającej się Strony, nie są wiążące dla instytucji właściwej drugiej Umawiającej się Strony.

Artykuł 21

Ochrona danych

1. Dla celów stosowania niniejszego artykułu, wyrażenie „przepisy prawne” oznacza przepisy każdej z Umawiających się Stron dotyczące ochrony danych osobowych.
2. Wszelkie informacje umożliwiające identyfikację osoby fizycznej stanowią dane osobowe. Dane osobowe podlegają ochronie przez przepisy prawne.
3. Władze właściwe, instytucje łącznikowe i instytucje właściwe każdej z Umawiających się Stron mogą przekazać sobie wszelkie dane osobowe niezbędne do stosowania niniejszej Umowy.

4. Dane osobowe przekazane władzy właściwej, instytucji łącznikowej i instytucji właściwej jednej z Umawiających się Stron, w ramach stosowania niniejszej Umowy, mogą być wykorzystywane tylko w celu stosowania niniejszej Umowy.
5. Umawiająca się Strona może jednak wykorzystać takie dane do innych celów za zgodą osoby zainteresowanej, albo bez jej zgody, wyłącznie w następujących przypadkach:
  - (1) wykorzystania danych, mającego bezpośredni i istotny związek z celami, dla których dane zgromadzono, lub
  - (2) gdy wykorzystanie danych w sposób oczywisty działa na korzyść osoby zainteresowanej, lub
  - (3) gdy wykorzystanie tych danych jest przewidziane w ustawodawstwie Rzeczypospolitej Polskiej lub Republiki Białorusi.
6. Dane osobowe przekazane, w związku ze stosowaniem niniejszej Umowy, władzy właściwej, instytucji łącznikowej i instytucji właściwej jednej z Umawiających się Stron mogą zostać przekazane innej instytucji tej Umawiającej się Strony tylko dla stosowania niniejszej Umowy.
7. Umawiająca się Strona może jednak przekazać takie dane za zgodą osoby zainteresowanej, albo bez jej zgody, wyłącznie w następujących przypadkach:
  - (1) dane są niezbędne do wykonywania uprawnień instytucji jednej z Umawiających się Stron, lub
  - (2) przekazanie danych w sposób oczywisty działa na korzyść osoby zainteresowanej, lub
  - (3) przekazanie danych jest przewidziane w ustawodawstwie Rzeczypospolitej Polskiej lub Republiki Białorusi.
8. Władze właściwe, instytucje łącznikowe, instytucje właściwe i inne instytucje każdej z Umawiających się Stron gwarantują w trakcie przekazywania danych, o których mowa w ustępie 3, stosowanie środków zapewniających ochronę tych danych.
9. Władza właściwa, instytucja łącznikowa, instytucja właściwa i inna instytucja Umawiającej się Strony, której przekazano dane, o których mowa w ustępie 3, chroni je przed nieuprawnionym dostępem, zmianami i przekazywaniem.

10. Władza właściwa, instytucja łącznikowa, instytucja właściwa i inna instytucja Umawiającej się Strony, której przekazano dane, o których mowa w ustępie 3, podejmuje niezbędne środki, aby dane te były aktualne, pełne i dokładne dla realizacji celów, dla których je zgromadzono. W miarę potrzeby dane te są korygowane, a dane zgromadzone lub przechowywane w sposób nieuprawniony w świetle stosowanych przepisów prawnych są niszczone. Na wniosek niszczone są również dane, których przekazanie jest zabronione na mocy przepisów prawnych Umawiającej się Strony, która je przekazała.
11. Z zastrzeżeniem przepisów prawnych Umawiającej się Strony, dane uzyskane przez Umawiającą się Stronę w związku ze stosowaniem niniejszej Umowy, zostają zniszczone po osiągnięciu celów, dla których je zgromadzono lub wykorzystano. Władze właściwe, instytucje łącznikowe, instytucje właściwe i inne instytucje każdej z Umawiających się Stron stosują bezpieczne środki umożliwiające całkowite zniszczenie danych i zapewniają ochronę danych osobowych przeznaczonych do zniszczenia.
12. Na wniosek zgłoszony władzy właściwej, instytucji łącznikowej i instytucji właściwej Umawiającej się Strony osoba zainteresowana ma prawo zostać poinformowana o przekazaniu danych, o których mowa w ustępie 3, i ich wykorzystaniu do celów innych niż stosowanie niniejszej Umowy. Osoba zainteresowana może również uzyskać dostęp do danych osobowych jej dotyczących i dokonać ich korekty, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych przez przepisy prawne Umawiającej się Strony, na której terytorium znajdują się te dane.
13. Władze właściwe Umawiających się Stron lub instytucje przez nie upoważnione informują się wzajemnie o wszelkich zmianach w przepisach prawnych, jeżeli zmiany te mają wpływ na stosowanie niniejszej Umowy.

Artykuł 22

Zwolnienia z opłat i uwierzytelnień

1. Jeżeli ustawodawstwo jednej Umawiającej się Strony przewiduje, że wniosek, zaświadczenie lub inny dokument nie podlegają opłatom lub zwolnione są całkowicie lub częściowo od opłat, odnosi się to w takim samym zakresie do

wniosków, zaświadczeń i innych dokumentów, przedkładanych zgodnie z ustawodawstwem drugiej Umawiającej się Strony.

2. Dokumenty i wnioski pisemne jakiegokolwiek rodzaju, niezbędne do realizacji niniejszej Umowy, nie wymagają uwierzytelnienia przez władze dyplomatyczne i konsularne.

Artykuł 23

Składanie dokumentów

1. Wnioski, odwołania od decyzji, oświadczenia składane władzy właściwej, instytucji łącznikowej lub instytucji właściwej jednej Umawiającej się Strony są uważane za złożone w tym samym terminie władzy właściwej, instytucji łącznikowej lub instytucji właściwej drugiej Umawiającej się Strony.
2. Wniosek o przyznanie świadczeń zgodnie z ustawodawstwem jednej Umawiającej się Strony jest uważany za wniosek o przyznanie odpowiednich świadczeń zgodnie z ustawodawstwem drugiej Umawiającej się Strony, chyba że wnioskodawca wystąpi o odroczenie ustalenia prawa do emerytury zgodnie z ustawodawstwem drugiej Umawiającej się Strony.

Artykuł 24

Stosowany język

1. Dla stosowania niniejszej Umowy władze właściwe, instytucje łącznikowe i instytucje właściwe Umawiających się Stron posługują się językiem urzędowym każdej z Umawiających się Stron.
2. Władze właściwe, instytucje łącznikowe i instytucje właściwe jednej Umawiającej się Strony nie mogą odrzucić wniosków, odwołań od decyzji ani innych, skierowanych do nich, dokumentów z tego powodu, że zostały sporządzone w języku urzędowym drugiej Umawiającej się Strony.

Artykuł 25
Wypłata świadczeń

Instytucje właściwe każdej z Umawiających się Stron wypłacają świadczenia pieniężne na mocy niniejszej Umowy bezpośrednio osobom uprawnionym, zamieszkałym na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, w walucie urzędowej swojego państwa lub w innej walucie swobodnie wymiennej.

Artykuł 26
Rozstrzygnięcie sporów

Wszelkie spory powstałe między Umawiającymi się Stronami dotyczące stosowania i wykładni niniejszej Umowy rozstrzygają wspólnie władze właściwe Umawiających się Stron, w drodze konsultacji i negocjacji.

CZĘŚĆ V

POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE

Artykuł 27
Postanowienia przejściowe

1. Niniejsza Umowa nie przyznaje prawa do wypłaty świadczeń za okres poprzedzający datę jej wejścia w życie.
2. Przy ustalaniu prawa do świadczeń zgodnie z niniejszą Umową uwzględniane są także okresy ubezpieczenia przebyte zgodnie z ustawodawstwem Umawiających się Stron przed jej wejściem w życie.
3. Z zastrzeżeniem ustępu 1, niniejsza Umowa odnosi się także do zdarzeń ubezpieczeniowych, które wystąpiły przed jej wejściem w życie, pod warunkiem że zobowiązania z nich wynikające nie zostały wcześniej uregulowane.

4. Świadczenia przyznane przed wejściem w życie niniejszej Umowy mogą być, na wniosek świadczeniobiorcy, ponownie ustalone zgodnie z niniejszą Umową, jeżeli zmiana wynika wyłącznie z postanowień niniejszej Umowy. Jeżeli to ustalenie spowoduje brak prawa lub obniżenie wysokości dotychczas wypłacanych świadczeń, polska instytucja właściwa zapewni uzupełnienie sumy wypłacanych świadczeń polskich i białoruskich lub świadczeń białoruskich do wysokości świadczeń wypłacanych wcześniej, pod warunkiem że świadczeniobiorca zamieszkuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
5. Emerytury transferowane przez białoruską instytucję właściwą (Republikę Białorusi) do Rzeczypospolitej Polskiej przed wejściem w życie niniejszej Umowy podlegają ponownemu ustaleniu zgodnie z niniejszą Umową. W przypadku, jeśli takie ponowne ustalenie spowoduje obniżenie wysokości emerytury, to emerytura nadal jest wypłacana w dotychczasowej wysokości.

Artykuł 28

Obowiązywanie i wypowiedzenie Umowy

1. Niniejsza Umowa zawarta zostaje na czas nieokreślony. Niniejsza Umowa może zostać wypowiedziana przez każdą z Umawiających się Stron w drodze pisemnej notyfikacji drogą dyplomatyczną nie później niż na sześć miesięcy przed upływem danego roku kalendarzowego. W takim przypadku niniejsza Umowa utraci moc z końcem tego roku.
2. W przypadku wypowiedzenia niniejszej Umowy wszelkie prawa nabyte na mocy jej postanowień zostają utrzymane.
3. Wnioski złożone przed dniem utraty mocy niniejszej Umowy są rozpatrywane zgodnie z postanowieniami niniejszej Umowy.

Artykuł 29
Wejście w życie Umowy

Umawiające się Strony powiadomią się w drodze pisemnej notyfikacji, drogą dyplomatyczną, o zakończeniu wewnętrznych procedur, niezbędnych do wejścia w życie niniejszej Umowy. Niniejsza Umowa wchodzi w życie pierwszego dnia trzeciego miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym nastąpiła ostatnia notyfikacja.

NA DOWÓD CZEGO niżej podpisani, należycie do tego upoważnieni, podpisali niniejszą Umowę.

SPORZĄDZONO w Warszawie dnia 13 lutego 2019 roku,
w dwóch egzemplarzach, każdy w językach polskim i rosyjskim, przy czym oba teksty są jednakowo autentyczne.

W IMIENIU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Marcin Zieleniński

W IMIENIU
REPUBLIKI BIAŁORUSI

**ДОГОВОР
МЕЖДУ РЕСПУБЛИКОЙ ПОЛЬША
И РЕСПУБЛИКОЙ БЕЛАРУСЬ
О СОЦИАЛЬНОМ ОБЕСПЕЧЕНИИ**

Республика Польша и Республика Беларусь,
в дальнейшем именуемые “Договаривающимися Сторонами”,
стремясь урегулировать взаимоотношения между обоими
государствами в области социального обеспечения, договорились о
нижеследующем:

ЧАСТЬ I

ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

**Статья 1
Определения**

1. В настоящем Договоре нижеуказанные термины означают следующее:

(1) “законодательство” – законы и другие нормативные правовые акты каждой из Договаривающихся Сторон, касающиеся предмета настоящего Договора, предусмотренного статьей 2 настоящего Договора;

(2) “уполномоченный орган”:

1) в Республике Польша – министр, отвечающий за вопросы социального обеспечения;

2) в Республике Беларусь:

- Министерство труда и социальной защиты Республики Беларусь – в части социального страхования, за исключением

обязательного страхования от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний,

- Министерство здравоохранения Республики Беларусь – в части проведения медицинского освидетельствования и переосвидетельствования застрахованных лиц в целях установления инвалидности, в том числе группы и причины инвалидности, степени утраты профессиональной или общей трудоспособности, экспертизы временной нетрудоспособности,

- Министерство финансов Республики Беларусь – в части обязательного страхования от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний;

(3) “компетентная организация” – организация, ответственная за применение законодательства;

(4) “координирующая организация” – организация, обеспечивающая координацию и обмен информацией между организациями Договаривающихся Сторон с целью применения настоящего Договора;

(5) “место проживания” – место постоянного проживания, определенное в качестве такового нормативными правовыми актами Договаривающейся Стороны, на территории которой лицо постоянно проживает;

(6) “место пребывания” – место временного пребывания или временного проживания, определенное в качестве такового нормативными правовыми актами Договаривающейся Стороны, на территории которой лицо временно пребывает или временно проживает;

(7) “страховой стаж” – периоды уплаты взносов, периоды работы по найму или периоды самостоятельной трудовой деятельности, определяемые или признаваемые в качестве таковых

законодательством, в соответствии с которым они накоплены, а также периоды, приравненные к ним в соответствии с законодательством Договаривающейся Стороны;

(8) “застрахованное лицо” – лицо, которое застраховано либо было застраховано в соответствии с законодательством Договаривающейся Стороны;

(9) “выплата” – пенсия, рента, пособие и иные указанные в пункте 1 статьи 2 настоящего Договора денежные выплаты, включая повышения, надбавки и доплаты, предусмотренные законодательством каждой из Договаривающихся Сторон.

2. Другие термины, употребляемые в настоящем Договоре, имеют значение, которое придается им законодательством каждой из Договаривающихся Сторон.

Статья 2 Предмет Договора

1. Настоящий Договор применяется к законодательству, касающемуся:

(1) в Республике Польша: обязательного социального страхования и следующих выплат из области социального обеспечения:

1) пособия по безработице,

а также социального страхования и социального страхования фермеров:

2) выплаты по болезни и материнству,

3) пенсии, ренты по нетрудоспособности и семейные ренты,

4) выплаты в связи с несчастным случаем на производстве и профессиональным заболеванием,

5) пособия на погребение;

(2) в Республике Беларусь: обязательного государственного социального страхования, обязательного страхования от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний и следующих выплат:

1) пособия по безработице,

2) пособия по временной нетрудоспособности и пособий по материнству,

3) трудовых пенсий (пенсии по возрасту, пенсии по инвалидности, пенсии по случаю потери кормильца, пенсии за выслугу лет),

4) единовременной и ежемесячной страховых выплат по обязательному страхованию от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний,

5) пособия на погребение.

2. Настоящий Договор распространяется также на все законы и другие нормативные правовые акты, которые изменяют либо дополняют законодательство.

3. Настоящий Договор не распространяется на законы и другие нормативные правовые акты, дополняющие существующее законодательство одной Договаривающейся Стороны новыми категориями лиц, получающих выплаты, если уполномоченный орган данной Договаривающейся Стороны в течение шести месяцев с момента обнародования таких законов или других нормативных правовых актов проинформирует уполномоченный орган другой Договаривающейся Стороны о том, что не предусматривается расширение настоящего Договора.

4. В Республике Беларусь настоящий Договор не применяется в отношении пенсионного обеспечения военнослужащих и приравненных к ним лиц, а также членов их семей.

Статья 3

Лица, в отношении которых применяется Договор

Настоящий Договор применяется к:

- 1) лицам, на которых распространялось либо распространяется законодательство одной или обеих Договаривающихся Сторон,
- 2) иным лицам, при условии, что их права происходят от лиц, указанных в пункте 1.

Статья 4

Равные отношения

Если настоящий Договор не предусматривает иное, то лица, на которых распространяется действие настоящего Договора, несут обязанности и пользуются правами, вытекающими из законодательства другой Договаривающейся Стороны, на тех же условиях, что и граждане этой Договаривающейся Стороны.

Статья 5

Правила экспорта выплат

1. Если настоящий Договор не предусматривает иное, то выплаты, определяемые в соответствии с законодательством одной Договаривающейся Стороны, не подлежат уменьшению, приостановлению, отмене или задержке по той причине, что лицо, имеющее право на выплаты, проживает на территории другой Договаривающейся Стороны.

2. Положение пункта 1 не распространяется:

- (1) в Республике Польша на: пособия по безработице и выплаты, назначаемые в особом порядке или в виде исключения;
- (2) в Республике Беларусь на: пособия по безработице.

ЧАСТЬ II

ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 6 Общее положение

Если статьи 7 и 8 настоящего Договора не предусматривают иное, на лицо, к которому применяется настоящий Договор, распространяется законодательство той Договаривающейся Стороны, на территории которой данное лицо работает.

Статья 7 Особые положения

1. Если работодатель лица, зарегистрированный на территории одной Договаривающейся Стороны, направляет данное лицо на территорию другой Договаривающейся Стороны с целью выполнения работ в пользу этого работодателя, на него распространяется законодательство первой Договаривающейся Стороны при условии, что планируемый срок выполнения этим лицом работ не превышает 24 месяца. Если срок выполнения работ превышает 24 месяца, распространение на данное лицо законодательства первой Договаривающейся Стороны продляется дополнительно на срок, не превышающий 36 месяцев, при условии согласия уполномоченного органа другой Договаривающейся Стороны либо уполномоченной им организации.

2. На лицо, самостоятельно занимающееся трудовой деятельностью, работающее на территории одной Договаривающейся Стороны, которое временно переносит свою трудовую деятельность на территорию другой Договаривающейся Стороны, распространяется законодательство первой Договаривающейся Стороны на период осуществления такой трудовой деятельности, но не более чем на 24 месяца.

3. На персонал транспортного предприятия, осуществляющего международные авиа, железнодорожные, сухопутные, водные перевозки пассажиров и грузов на территориях обеих Договаривающихся Сторон, распространяется законодательство той Договаривающейся Стороны, на территории которой зарегистрировано предприятие.

4. На членов экипажа морского судна распространяется законодательство той Договаривающейся Стороны, под флагом которой судно совершает плавание.

5. На государственных служащих и приравненных к ним лиц распространяется законодательство той Договаривающейся Стороны, организация которой является их нанимателем.

6. На членов дипломатических представительств и работников консульских учреждений распространяются положения Венской конвенции о дипломатических сношениях от 18 апреля 1961 года и Венской конвенции о консульских сношениях от 24 апреля 1963 года.

Статья 8 Исключения

Уполномоченные органы обеих Договаривающихся Сторон либо уполномоченные ими организации могут по обоюдному согласию определить исключения к статье 6 и пунктам 1-5 статьи 7 настоящего Договора в отношении какого-либо лица или группы лиц и в их интересах.

ЧАСТЬ III

ПОЛОЖЕНИЯ О ВЫПЛАТАХ

РАЗДЕЛ 1 Пособия по безработице

Статья 9 Установление права

1. Страховой стаж, приобретенный в соответствии с законодательством одной из Договаривающихся Сторон, в случае необходимости и если он не совпадает, учитывается при определении права на пособие по безработице в соответствии с законодательством другой Договаривающейся Стороны, если безработный имеет страховой стаж непосредственно перед утратой работы в соответствии с законодательством другой Договаривающейся Стороны.
2. Период выплаты пособия по безработице подлежит сокращению на период получения безработным такого пособия на территории другой Договаривающейся Стороны в течение последних 12 месяцев, предшествующих дню регистрации в качестве безработного.

РАЗДЕЛ 2
Выплаты по болезни, временной нетрудоспособности,
материнству

Статья 10
Установление права

1. Страховой стаж, приобретенный в соответствии с законодательством каждой из Договаривающихся Сторон, учитывается, в случае необходимости, при определении права на выплаты, их размера и периода, на который они назначаются, при условии, что он не совпадает.

2. Выплаты по болезни, временной нетрудоспособности и материнству назначаются и выплачиваются в соответствии с законодательством и за счет Договаривающейся Стороны, на территории которой лицо застраховано на момент приобретения права на получение таких выплат.

РАЗДЕЛ 3
Пенсии и ренты

Статья 11
Суммирование страхового стажа

1. Если законодательство одной Договаривающейся Стороны обуславливает получение, сохранение или восстановление права на пенсию или ренту наличием страхового стажа, то компетентная организация этой Договаривающейся Стороны учитывает в необходимом объеме страховой стаж, приобретенный в соответствии с законодательством другой Договаривающейся Стороны, как если бы это был страховой стаж, приобретенный в соответствии со своим законодательством, при условии, что периоды страхового стажа не совпадают.

2. Если после суммирования в соответствии с пунктом 1 застрахованное лицо не приобретает права на пенсию или ренту, компетентная организация Договаривающейся Стороны учитывает страховой стаж, приобретенный в третьем государстве, с которым обе Договаривающиеся Стороны связывает международный договор, предусматривающий суммирование страхового стажа.

3. Если приобретение права на пенсию или ренту зависит от наличия страхового стажа в определенной профессии, на которую распространяется специальная система страхования, или от выполнения определенной работы, и в соответствии с законодательством Республики Польша был приобретен такой страховой стаж, то страховой стаж, приобретенный в данной профессии или на данной работе в соответствии с законодательством Республики Беларусь, суммируется польской компетентной организацией при определении права на пенсию или ренту.

Статья 12

Страховой стаж менее 12 месяцев

1. Если страховой стаж, приобретенный в соответствии с законодательством одной Договаривающейся Стороны, составляет менее 12 месяцев и согласно законодательству указанной Договаривающейся Стороны право на пенсию или ренту не возникает, то компетентная организация этой Договаривающейся Стороны не назначает пенсию или ренту.

2. Без нарушения положений пункта 1 страховой стаж менее 12 месяцев, приобретенный в соответствии с законодательством каждой из Договаривающихся Сторон, учитывается компетентной

организацией той Договаривающейся Стороны, в которой после суммирования этого стажа возникает право на пенсию или ренту.

Статья 13

Приравнивание фактов и событий

Факты и события, влияющие на получение права, приостановление или размер пенсии или ренты, которые имели место на территории одной Договаривающейся Стороны, рассматриваются, как если бы они имели место на территории другой Договаривающейся Стороны.

Статья 14

Пенсии и ренты без суммирования страхового стажа

Если право на пенсию или ренту у лица возникает в соответствии с законодательством одной Договаривающейся Стороны без учета страхового стажа, приобретенного в соответствии с законодательством другой Договаривающейся Стороны, то компетентная организация первой Договаривающейся Стороны устанавливает право на пенсию или ренту и ее размер без суммирования страхового стажа.

Статья 15

Пенсии и ренты с суммированием страхового стажа

Если в соответствии с законодательством одной Договаривающейся Стороны право на пенсию или ренту наступает согласно статье 11 настоящего Договора, компетентная организация этой Договаривающейся Стороны определяет пенсию или ренту следующим образом:

1) исчисляет теоретический размер пенсии или ренты, который полагался бы, если бы весь страховой стаж был приобретен в соответствии с применяемым этой организацией законодательством,

2) для исчисления теоретического размера пенсии или ренты по пункту 1 при определении основы расчета учитывается:

- в Республике Польша – заработная плата и уплаченные взносы, определяемые в соответствии с законодательством, применяемым компетентной организацией;

- в Республике Беларусь – заработная плата, определяемая в соответствии с законодательством, применяемым компетентной организацией,

3) на основе теоретического размера, указанного в пункте 1, определяется фактический размер пенсии или ренты пропорционально отношению страхового стажа, приобретенного в соответствии с законодательством, применяемым компетентной организацией, назначающей пенсию или ренту, к общей продолжительности всего страхового стажа.

РАЗДЕЛ 4

Выплаты в связи с несчастными случаями на производстве и профессиональными заболеваниями

Статья 16

Право на выплаты

1. Право на выплаты в связи с несчастными случаями на производстве или профессиональными заболеваниями определяется в соответствии с законодательством Договаривающейся Стороны, которое распространялось на застрахованное лицо на момент несчастного

случая на производстве или выполнения работы, приведшей к возникновению профессионального заболевания.

2. Если работа, приведшая к возникновению профессионального заболевания, выполнялась в соответствии с законодательством каждой из Договаривающихся Сторон, то право на выплаты в связи с профессиональным заболеванием определяет компетентная организация той Договаривающейся Стороны, законодательство которой последним применялось к застрахованному лицу, выполнявшему работу, приведшую к возникновению профессионального заболевания. Если компетентная организация этой Договаривающейся Стороны в соответствии с применяемым ею законодательством не определит право на выплаты в связи с профессиональным заболеванием, тогда право на такие выплаты определяет компетентная организация другой Договаривающейся Стороны в соответствии с применяемым ею законодательством.

3. В случае выплаты по причине временной нетрудоспособности, вызванной несчастным случаем на производстве или профессиональным заболеванием, применяется соответственно статья 10 настоящего Договора.

Статья 17

Усугубление профессионального заболевания

1. Если право на выплату по причине профессионального заболевания наступило в соответствии с законодательством одной Договаривающейся Стороны, компетентная организация этой Договаривающейся Стороны несет ответственность за её выплату по причине усугубления профессионального заболевания, даже если это

усугубление наступило в период, когда на застрахованное лицо распространялось законодательство другой Договаривающейся Стороны, если оно не выполняло там трудовой деятельности, ведущей к профессиональному заболеванию.

2. В случае усугубления профессионального заболевания у застрахованного лица, получающего выплаты по причине профессионального заболевания в соответствии с законодательством первой Договаривающейся Стороны, во время выполнения трудовой деятельности, которая может вызвать профессиональное заболевание, на территории другой Договаривающейся Стороны:

(1) компетентная организация первой Договаривающейся Стороны продолжает выплачивать установленную выплату, не учитывая усугубления профессионального заболевания,

(2) компетентная организация второй Договаривающейся Стороны, законодательство которой распространялось на застрахованное лицо в период выполнения им трудовой деятельности, которая может вызвать усугубление профессионального заболевания, определяет выплату в размере разницы между установленными законодательством, применяемым компетентной организацией этой Договаривающейся Стороны, размером выплаты по усугублению профессионального заболевания и размером выплаты до усугубления профессионального заболевания.

РАЗДЕЛ 5

Пособия на погребение

Статья 18

Определение права

1. Право на пособие на погребение определяет компетентная организация Договаривающейся Стороны, законодательство которой на момент смерти распространилось на застрахованное лицо.

2. В случае смерти лица, получающего пенсию или ренту на основании законодательства каждой из Договаривающихся Сторон, право на пособие на погребение определяется в соответствии с законодательством той Договаривающейся Стороны, на территории которой пенсионер постоянно проживал на момент смерти.

3. Пункты 1 и 2 применяются соответственно в отношении лиц, указанных в пункте 2 статьи 3 настоящего Договора.

ЧАСТЬ IV

РАЗНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 19

Полномочия уполномоченных органов

В целях реализации настоящего Договора уполномоченные органы:

- 1) заключают административное соглашение о порядке применения настоящего Договора,

- 2) определяют координирующие и компетентные организации с целью упрощения и ускорения выполнения положений настоящего Договора,

- 3) осуществляют обмен информацией об изменениях в законодательстве, которые могут влиять на выполнение положений настоящего Договора.

Статья 20

Административная и юридическая помощь

1. Уполномоченные органы, координирующие и компетентные организации обеих Договаривающихся Сторон оказывают друг другу помощь в выполнении положений настоящего Договора. Данная помощь является бесплатной, если уполномоченные органы не определяют, что будет осуществляться возмещение некоторых расходов, связанных с оказанием помощи.
2. Справки или документы, выдаваемые уполномоченными органами, координирующими или компетентными организациями одной Договаривающейся Стороны, признаются уполномоченными органами, координирующими или компетентными организациями другой Договаривающейся Стороны.
3. Уполномоченные органы, координирующие и компетентные организации Договаривающихся Сторон могут непосредственно связываться друг с другом, так и с каждым заинтересованным лицом либо его законным представителем.
4. Заключение о нетрудоспособности, ее степени, группе и причине инвалидности, степени утраты профессиональной или общей трудоспособности, вынесенное компетентной организацией одной Договаривающейся Стороны, не является обязательным для исполнения компетентной организацией другой Договаривающейся Стороны.

Статья 21 Защита данных

1. Для целей настоящей статьи под “правовыми актами” понимаются нормативные правовые акты каждой Договаривающейся Стороны, касающиеся защиты персональных данных.

2. Любая информация, которая позволяет идентифицировать физическое лицо, является персональными данными.

Персональные данные подлежат защите в соответствии с правовыми актами.

3. Уполномоченные органы, координирующие и компетентные организации каждой из Договаривающихся Сторон могут передавать друг другу любые персональные данные, необходимые для применения настоящего Договора.

4. Персональные данные, переданные уполномоченным органам, координирующим и компетентным организациям Договаривающихся Сторон в рамках применения настоящего Договора, могут быть использованы только в целях применения настоящего Договора.

5. Договаривающаяся Сторона может использовать такие данные для других целей с согласия заинтересованного лица или без его согласия исключительно в следующих случаях:

- (1) использования данных, имеющих непосредственную и существенную связь с целями, для которых собраны данные, или
- (2) когда использование данных очевидно для пользы заинтересованного лица, или

(3) когда использование этих данных предусмотрено законодательством Республики Польша или Республики Беларусь.

6. Персональные данные, переданные уполномоченным органам, координирующим и компетентным организациям Договаривающихся Сторон в связи с применением настоящего Договора, могут быть переданы другой организации Договаривающейся Стороны только для целей применения настоящего Договора.

7. Договаривающаяся Сторона может передать такие данные с согласия заинтересованного лица или без его согласия исключительно в следующих случаях, когда:

(1) данные необходимы для выполнения полномочий организации одной из Договаривающихся Сторон, или

(2) передача данных очевидна для пользы заинтересованного лица, или

(3) передача этих данных предусмотрена законодательством Республики Польша или Республики Беларусь.

8. Уполномоченные органы, координирующие, компетентные и другие организации каждой из Договаривающихся Сторон гарантируют применение мер, которые обеспечивают охрану данных во время процесса передачи данных, о которых идет речь в пункте 3.

9. Уполномоченные органы, координирующие, компетентные и другие организации Договаривающейся Стороны, которым переданы данные, о которых идет речь в пункте 3, защищают их от несанкционированного доступа, изменения и передачи.

10. Уполномоченные органы, координирующие, компетентные и другие организации Договаривающейся Стороны, которым переданы данные, о которых идет речь в пункте 3, принимают необходимые меры по обеспечению актуальных, полных и точных данных для использования их в целях, для которых они были собраны. По мере необходимости эти данные корректируются, а данные, собранные или хранящиеся незаконно, в силу применяемых правовых актов уничтожаются. Уничтожаются по требованию также данные, передача которых запрещена на основании правовых актов Договаривающейся Стороны, которая осуществила передачу.

11. В соответствии с правовыми актами Договаривающейся Стороны, данные, полученные Договаривающейся Стороной в связи с применением настоящего Договора, уничтожаются по достижению целей, для которых они собраны или использованы. Уполномоченные органы, координирующие, компетентные и другие организации Договаривающихся Сторон применяют безопасные средства, которые позволяют полное уничтожение данных, и гарантируют охрану персональных данных, подлежащих уничтожению.

12. По заявлению заинтересованного лица уполномоченные органы, координирующие и компетентные организации Договаривающейся Стороны, информируют его о передаче данных, о которых идет речь в пункте 3, и их использовании для целей, не относящихся к применению настоящего Договора. Заинтересованное лицо также может получить доступ к его персональным данным и сделать свои коррективы, с учетом исключений, предусмотренных правовыми актами Договаривающейся Стороны, на территории которой находятся эти данные.

13. Уполномоченные органы Договаривающихся Сторон или уполномоченные ими организации информируют друг друга о всяких изменениях в правовых актах, если эти изменения имеют значение для применения настоящего Договора.

Статья 22

Освобождение от оплаты и заверения документов

1. Если законодательством одной Договаривающейся Стороны предусмотрено, что заявление, справка или другой документ не подлежат оплате или полностью или частично освобождаются от нее, то это в той же мере относится к заявлениям, справкам или другим документам, которые предъявляются в соответствии с законодательством другой Договаривающейся Стороны.

2. Любые документы и письменные заявления, необходимые для реализации настоящего Договора, не требуют заверения дипломатическими представительствами и консульскими учреждениями.

Статья 23

Подача документов

1. Заявления, обжалования решения, которые были поданы в уполномоченный орган, координирующую или компетентную организацию одной Договаривающейся Стороны, считаются поданными в тот же срок в уполномоченный орган, координирующую или компетентную организацию другой Договаривающейся Стороны.

2. Заявление о предоставлении выплат в соответствии с законодательством одной Договаривающейся Стороны считается

заявлением о предоставлении соответствующих выплат в соответствии с законодательством другой Договаривающейся Стороны, если заявитель не попросит об отсрочке определения права на пенсию по возрасту в соответствии с законодательством другой Договаривающейся Стороны.

Статья 24 **Рабочий язык**

1. Для применения настоящего Договора уполномоченные органы, координирующие и компетентные организации Договаривающихся Сторон используют государственный язык каждой из Договаривающихся Сторон.

2. Уполномоченные органы, координирующие и компетентные организации одной Договаривающейся Стороны не могут отклонить заявления, обжалования решений и иные направленные к ним документы по причине того, что они составлены на государственном языке другой Договаривающейся Стороны.

Статья 25 **Обеспечение выплат**

Компетентные организации каждой из Договаривающихся Сторон осуществляют денежные выплаты на основе настоящего Договора непосредственно лицам, имеющим право на их получение, проживающим на территории другой Договаривающейся Стороны, в национальной валюте своего государства или в другой свободно конвертируемой валюте.

Статья 26
Разрешение споров

Всякие споры, возникшие между Договаривающимися Сторонами в связи с толкованием и применением настоящего Договора, решаются совместно уполномоченными органами Договаривающихся Сторон путем консультаций и переговоров.

ЧАСТЬ V
ПЕРЕХОДНЫЕ И ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 27
Переходные положения

1. Настоящим Договором не определяется право на выплаты за период, предшествующий вступлению в силу настоящего Договора.
2. При определении права на выплаты в соответствии с настоящим Договором учитывается также страховой стаж, приобретенный в соответствии с законодательством Договаривающихся Сторон до вступления его в силу.
3. С учетом пункта 1 настоящий Договор распространяется также на страховые случаи, которые наступили до вступления его в силу, при условии, что вытекающие из них обязательства не были урегулированы ранее.
4. Выплаты, назначенные до вступления в силу настоящего Договора, по заявлению получателей выплат могут быть пересмотрены в соответствии с настоящим Договором, если изменение вытекает исключительно из положений настоящего Договора. Если такой пересмотр повлечет лишение права или снижение размера выплат,

выплачиваемых ранее, польская компетентная организация обеспечит дополнение суммы выплачиваемых польских и белорусских выплат или белорусских выплат до размера ранее выплачиваемых выплат, при условии, что получатель выплаты проживает на территории Республики Польша.

5. Пенсии, экспортируемые белорусской компетентной организацией (Республикой Беларусь) в Республику Польша до вступления в силу настоящего Договора, подлежат пересмотру в соответствии с настоящим Договором. В случае, если такой пересмотр повлечет снижение размера пенсии, то пенсия продолжает выплачиваться в прежнем размере.

Статья 28

Действие и денонсация Договора

1. Настоящий Договор заключается на неопределенный срок. Настоящий Договор может быть денонсирован каждой из Договаривающихся Сторон путем письменного уведомления по дипломатическим каналам не позднее, чем за шесть месяцев до окончания данного календарного года. В таком случае действие настоящего Договора прекращается по истечении календарного года.
2. В случае денонсации настоящего Договора все права лиц, приобретенные согласно его положениям, сохраняются.
3. Заявления, поданные до прекращения действия настоящего Договора, рассматриваются в соответствии с положениями настоящего Договора.

Статья 29
Вступление в силу Договора

Договаривающиеся Стороны уведомляют друг друга письменно по дипломатическим каналам об окончании внутригосударственных процедур, необходимых для вступления в силу настоящего Договора. Настоящий Договор вступает в силу с первого дня третьего календарного месяца, следующего за месяцем получения последнего письменного уведомления.

В УДОСТОВЕРЕНИЕ ЧЕГО нижеподписавшиеся уполномоченные на это должным образом подписали настоящий Договор.

Совершено в городе Варшава ... 13 февраля 2019 года
в двух экземплярах, каждый на польском и русском языках, причем
оба текста имеют одинаковую силу.

ЗА
РЕСПУБЛИКУ ПОЛЬША

Marcin Zieleniecki

ЗА
РЕСПУБЛИКУ БЕЛАРУСЬ

Warszawa, dnia 14 sierpnia 2020 r.

MINISTER DO SPRAW UNII EUROPEJSKIEJ

Konrad Szymański

Sygn. KPDPUE.920.647.2020.ASS(9)
dot.: DPT.2702.37.2014/27 z 09.07.2020 r.

Pan Jacek Czaputowicz
Minister Spraw Zagranicznych

Opinia

**o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektu ustawy o ratyfikacji Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białorusi o zabezpieczeniu społecznym, podpisanej w Warszawie dnia 13 lutego 2019 roku,
wyrażona przez ministra właściwego do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej**

Szanowny Panie Ministrze,

w związku z przedłożonym projektem ustawy pozwalam sobie wyrazić poniższą opinię.

Projekt ustawy nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Z poważaniem

Konrad Szymański
Minister do Spraw Unii Europejskiej
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/